

Tungkol Saan ang Modyul na Ito?

Nakikilahok ka ba sa mga gawain ng iyong komunidad? Nakikibahagi ka ba sa mga proyektong magpapaunlad sa iyong kapaligiran, kabuhayan, kalusugan at iba pa?

Ang modyul na ito ay tumatalakay sa mga gawaing magpapaunlad sa komunidad gaya ng pagsasanay sa mga manggagawang pangkalusugan (health workers) at mga seminar hinggil sa waste management. Napakahalaga ang ating pakikilahok sa mga proyektong naghahangad na mapaunlad ang kalidad ng buhay ng ating mga kasama sa komunidad. Karamihan sa mga barangay ay may listahan ng mga proyektong pangkaunlaran sa kanilang Planong Pangkaunlaran ng Barangay. Subalit marami sa mga proyektong ito ay hindi naipapatupad dahil sa walang nagkukusang ipatupad ito. Sa ibang salita, bagamat tayo ay magaling sa pagtukoy at paggawa ng mga plano, madalas tayong hindi nagtatagumpay sa pagpapatupad ng mga plano. Ang modyul na ito ay makatutulong na matutuhan mo ang mga pamamaraan kung paano mapabubuti ang pakikilahok sa mga proyektong pangkomunidad at makatulong sa matagumpay na pagpapatupad nito.

Ang modyul na ito ay nahahati sa tatlong aralin:

Aralin 1 – *Paano Matutukoy ang mga Proyektong Pangkaunlaran ng Komunidad*

Aralin 2 – *Pakikilahok sa Pag-unlad ng Iyong Barangay*

Aralin 3 – *Pagpapasimula, Pagpaplano at Pagpapatupad ng mga Proyekto para sa Iyong Komunidad*

Anu-ano ang mga Matututuhan Mo sa Modyul na Ito?

Pagkatapos mapag-aralan ang modyul na ito, makakaya mo nang:

- ◆ ipaliwanag ang kahalagahan ng pag-unlad (development) at ang mga salik (factors) na nakatutulong sa pag-unlad ng komunidad;
- ◆ tukuyin ang iyong papel sa mga proyektong makatutulong sa paglutas ng mga suliranin ng komunidad;
- ◆ ipaliwanag ang kahalagahan ng pakikilahok sa mga gawain ng iyong barangay;
- ◆ ipaliwanag ang kahalagahan ng pagpapasimula, pagpaplano at pagpapatupad ng mga proyekto na tutugon sa mga pangangailangan ng iyong komunidad;
- ◆ ipaliwanag ang mga hakbang at proseso sa pagpapatupad ng plano ng mga proyekto;
- ◆ tukuyin ang mga tao o samahan na makatutulong sa pagpapatupad ng mga proyekto sa iyong barangay; at

- ◆ gumawa ng isang plano ng proyekto na sumusuporta sa Planong Pangkaunlaran ng barangay (Barangay Development Plan).

Anu-ano na ang mga Alam Mo?

Bago mo simulang pag-aralan ang modyul na ito, subukan mo muna ang simpleng pagsusulit na ito upang malaman kung ano na ang mga nalalaman mo sa paksa.

Basahin ang mga nakasulat sa ibaba. Kung sumasang-ayon ka sa mga isinasaad nito, lagyan ng tsek (4) ang mga linyang nasa kolum ng **sang-ayon**. Kung hindi ka naman sang-ayon, lagyan ng tsek ang linyang nasa kolum ng **hindi sang-ayon**. Ipaliwanag kung bakit **sang-ayon** at **hindi sang-ayon** ang iyong pinili. Isulat ang iyong mga paliwanag sa linyang nasa ibaba ng tanong.

	Sang-ayon	Hindi Sang-ayon
1. Isang dahilan kung bakit ang komunidad ay maunlad ay dahil may mga proyektong pangkomunidad ayon sa mga pangangailangan ng kasapi nito.	_____	_____
	_____	_____
	_____	_____
2. Ang taong nagsisimula ng pagbabago ay hindi dapat sa mula komunidad kung saan ipinapatupad ang pagbabago.	_____	_____
	_____	_____
	_____	_____
3. Ang pakikilahok sa mga gawaing pangkaunlaran ng komunidad ay tungkulin ng responsableng mamamayan.	_____	_____
	_____	_____
	_____	_____

	Sang-ayon	Hindi Sang-ayon
4. Ang komunidad na may mga miyembrong hindi nagkakaisa o nakikipagtulungan ay maraming suliranin.	_____	_____

5. Ang taong ayaw lumahok at makipagtulungan sa mga proyekto ng komunidad ay dapat iwang mag-isa at hindi na kailangang kumbinsihing magbago ng kanyang isipan.	_____	_____

6. Ang survey na pangkomunidad ay isang mahalagang hakbang upang malaman kung ano ang unang pangangailangan ng komunidad na dapat tugunan.	_____	_____

7. May posibilidad na ang proyekto o gawain na ipinatupad batay lamang sa mga pangangailangan ng iilang kasapi ay hindi magtatagumpay.	_____	_____

8. Ang Planong Pangkaunlaran ng Barangay ay maaaring pagmulan ng mga kapaki-pakinabang na proyekto na maaaring pasimulan.	_____	_____

9.	Ang mga boluntaryo o mga taong nais tumulong, minsan ay mas nagiging problema kaysa makatulong.	Sang-ayon
_____ | Hindi Sang-ayon
_____ |
|----|---|---------------------------|---------------------------------|

10.	Tanging ang mga taong nasa labas ang maaaring kuring resource persons o dalubhasa.	_____	_____

Kumusta na ang iyong pagsusulit? Tingin mo ba ay napagbuti mo ito? Ihambing ang iyong mga sagot sa *Batayan sa Pagwawasto* sa pp. 57–58.

Kung tama ang lahat ng iyong mga sagot, magaling! Nagpapakita ito na alam mo na ang karamihan sa paksang ito. Maaari mo pa ring pag-aralan ang modyul upang masuri mo ang iyong mga nalalaman. Maaaring may matututunan ka pang kaunting bagong kaalaman.

Kung nakakuha ka ng mababang puntos, huwag mag-alala. Ang ibig sabihin, ang modyul na ito ay para sa iyo. Ito ay makatutulong upang maintindihan mo ang mahahalagang konsepto na magagamit sa iyong pang-araw araw na pamumuhay. Kapag maingat mong pinag-aralan ang modyul na ito, malalaman mo ang lahat ng mga kasagutan sa pagsusulit at marami pang iba. Handa ka na ba?

Maaari ka nang magpatuloy sa susunod na pahina upang simulan ang Aralin 1.

Paano Magtukoy ng mga Proyektong Pangkaunlaran ng Komunidad

Ang araling ito ay tatalakay sa mga dahilan kung bakit ang mga barangay ay magkakaiba sa yugto (level) ng pag-unlad. Ituturo rin nito sa atin kung paano magtukoy ng mga proyektong pangkomunidad na tumutugon sa mga suliraning nakita mula sa community survey.

Kapag nakatapos ka na sa araling ito, makakaya mo nang:

- ♦ ipaliwanang ang mga salik na nakatutulong sa pagpapaunlad ng komunidad; at
- ♦ ipaliwanag ang kahalagahan ng pag-unlad ng komunidad.

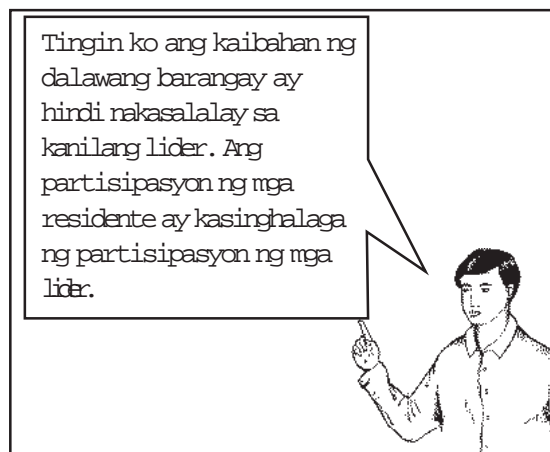
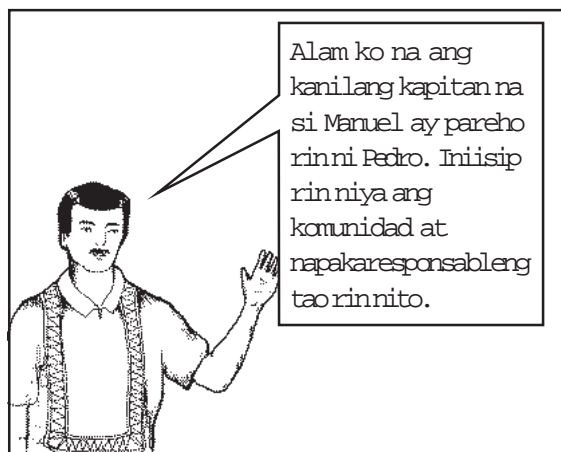
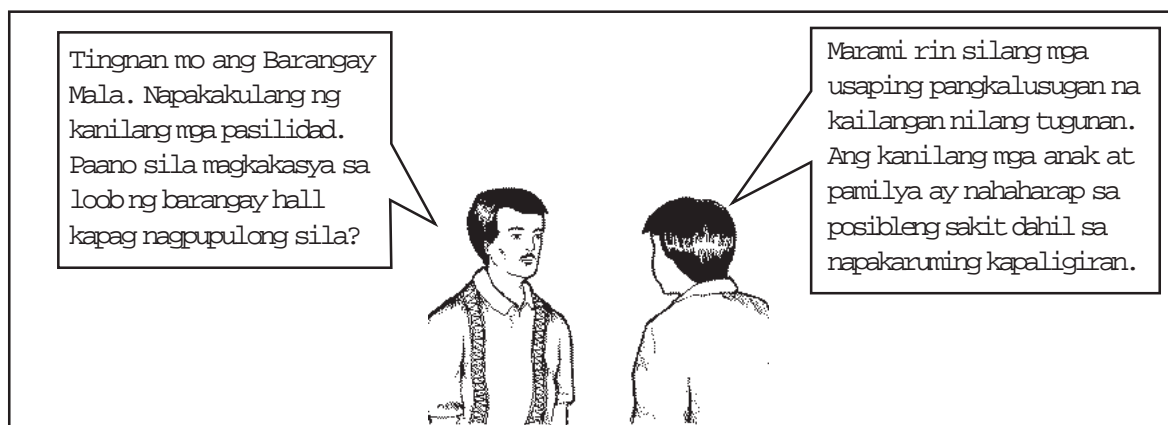
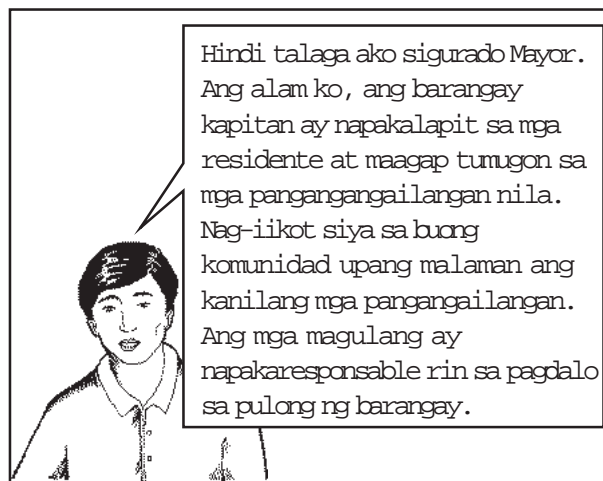
Pag-aralan at Suriin Natin Ito

Ang Barangay Buena at Barangay Mala ay iisang barangay lang noong 1985. Pagkatapos ng 10 taon, si G. Reynoso at Ginoong Ariston, alkalde at pangalawang alkalde ng bayan (town) ng Masigasig ay napansin na ang komunidad ng Barangay Buena ay mas maunlad ihambing sa Barangay Mala.

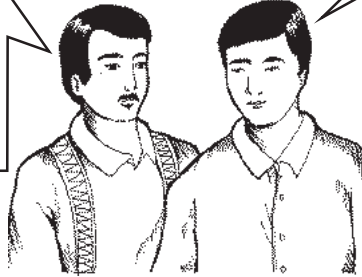
Ang Barangay Buena ay may grupo ng mga boluntaryong pangkalusugan ng komunidad (community health volunteers). Ang mga volunteer na ito ay siyang tumutugon sa mga usapin at pangangailangang pangkalusugan ng komunidad sa pakikipag-ugnayan sa health center. Mayroon din silang multi-purpose center na ginagamit kahit anong oras ng mga residente para sa mga pagpupulong at iba pang mga gawain. Ang Barangay Buena ay mayroong lugar para sa composting ng mga basura at dumi ng mga nanininirahan sa pamayanan.

Napansin din nila na kapag nagpapatawag ng pulong ang Baranggay Kapitan ng Buena, ang lahat ng mga nakatira ay nagsisidalò.

Hindi inaasahan nina G. Reynoso at G. Ariston na mangyayari ito sapagkat pareho lang ng kalagayan ang dalawang barangay noong 1985. Nagtataka sila sa mabilis na pag-unlad ng Barangay Buena. Dahil dito, nag-iisip sila ng mga posibleng dahilan kung bakit ang Barangay Buena ay mas maunlad kaysa sa Barangay Mala.

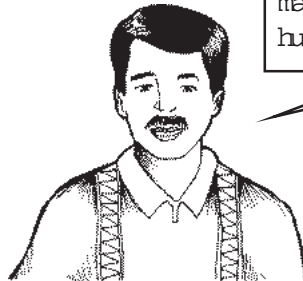

Tingnan mo ang kanilang mga proyekto. Nakikita ko na ang mga proyekto ng Barangay Buena ay para sa tao. Ang Barangay Buena ay dapat parangalan sa kanilang pagpapagod upang ang ibang mga barangay ay tingnan sila bilang halimbawa.

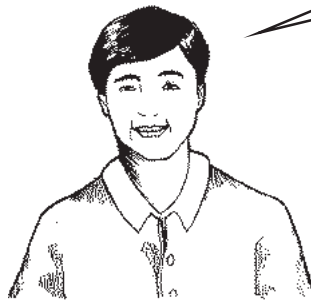

Sang-ayon ako Mayor. Ang mga pagpapapakapagod ng mga tao sa Barangay Buena ay hindi biro. Sila ay nagbubuhos ng oras at lakas.

Tipunin natin ang iba pa nating opisyaless upang mas mapag-usapan pa ito nang husto.

Dapat lang natin silang ipatawag! Payag ka ba sa susunod na Linggo?

Pag-isipan Natin Ito

Ayon sa iyong nabasa, sagutan ang mga sumusunod na katanungan.

1. Sa tingin mo, ano ang mga dahilan ng pag-unlad ng Barangay Buena?

2. Ano ang mga bagay na naging sagabal as pag-unlad ng Barangay Mala?

3. Puwede rin bang maging progresibo ang Barangay Mala tulad ng Barangay Buena? Paano?

4. Batay sa iyong pagsusuri ng sitwasyon ng Barangay Buena at Barangay Mala at sa iyong karanasan:

- a. ano ang kahulugan ng salitang “pag-unlad ng komunidad”
(community development)

- b. Ano ang mga salik na nakakaapekto sa pag-unlad ng komunidad?

Tapos mo na bang pag-isipan ang mga sitwasyon ng Barangay Buena at Barangay Mala? Ihambing ang iyong mga sagot sa *Batayan sa Pagwawasto* sa pp. 58–60.

Alamin Natin

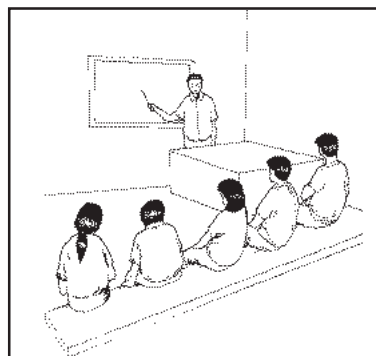
Hindi lamang ekonomiya ang umuunlad sa isang pamayanan. Umuunlad din ito sa mga aspektong politikal, ispiritwal, at panlipunan. Ayon sa mga dalubhasa, nakadepende ang pagbabago ng komunidad sa mga sumusunod na salik:

- ◆ **Epektibong Pagmomobilisa**

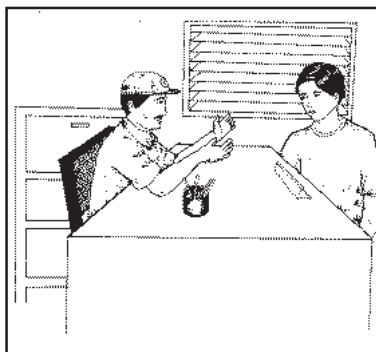
ng mga residente sa panahon ng mga kagipitan gaya ng: pagkawasak na dulot ng baha, bagyo at iba pang kalamidad o kapag mayroong suliranin gaya ng pagtatapon ng basura. Ang ibig sabihin ng mobilisasyon ay ang pag-oorganisa ng mga tao upang magtrabaho bilang isang grupo na nagpapatupad ng mga proyekto at gawain. Ang partisipasyon ng mga tao ay makatutulong upang tugunan ang mga suliraning kinakaharap ng komunidad na nakakaapekto sa kanilang lahat, sa biktima, sa organisado at sa hindi organisadong grupo sa loob ng komunidad.

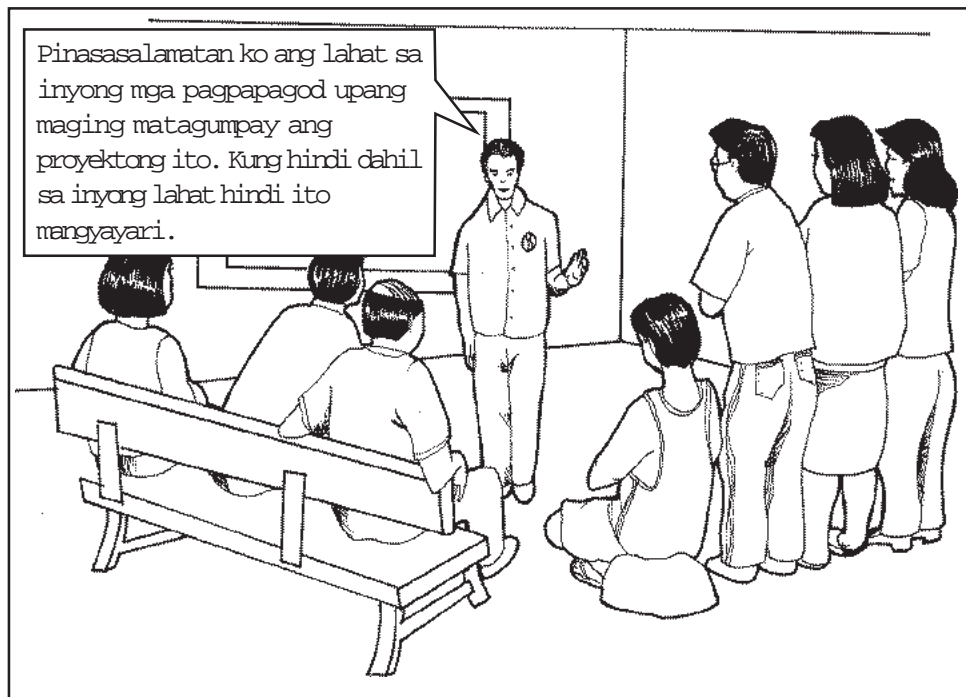
- ◆ Mga proyekto o gawain na pinasimulan at ipinatupad batay sa natukoy na pangangailangan ng mga tao. Ang mga proyektong ito ay maaaring pangkalusugang pasilidad at seminar para sa komunidad.

- ◆ **Mga lider na may malasakit** sa komunidad na may mga interes na lutasin ang mga suliranin ng komunidad. Ito ang mga pamunuan na kinukunsulta ang mga tao ukol sa kanilang mga pangangailangan.

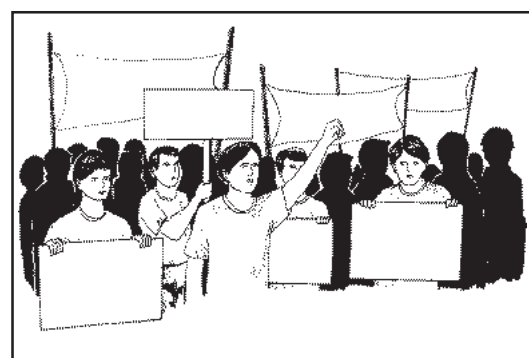
- ◆ **Karampatang pagkilala** ng pamunuan sa anumang uri o kalidad ng pakikilahok na ipinakita ng mga kasapi ng komunidad, para sa kanilang proyekto at mga gawain.

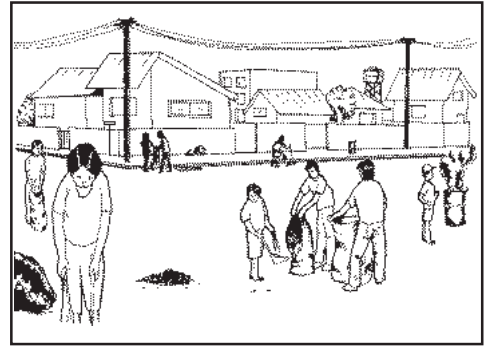
- ◆ **Pakikilahok ng mga kasapi ng komunidad** sa paggawa ng desisyon, pati na sa pag-aaral ng mga suliranin, at sa pagtukoy at pagpaprioridad ng mga pangangailangan. Dapat kasama rin sila sa mga proseso ng pagpaplano at sa pagpapatupad ng mga proyekto. Ang pinakamahalaga, dapat sila ang makikinabang sa mga proyekto.

- ◆ **Pagtukoy ng mga tao sa kanilang mga kalakasan at kahinaan.** Dapat gumagawa sila ng angkop na hakbang upang malunasan ang kanilang mga kahinaan sa pamamagitan ng paghingi ng tulong sa ahensiya ng pamahalaan o mga pribadong sektor, non-governmental organizations (NGOs) at people's organizations (POs).

- ◆ **Pagkakaisa ng mga tao upang maabot ang kanilang mga adhikain.** Kolektibong pagkilos upang tulungan ang bawat-isa na maabot ang kanilang mga ninanais.

Kahit anong uri ng komunidad, mahirap man o mayaman, ay uunlad kung ang mga residente ay makikilahok at magkakaisang lutasin ang mga suliranin ng kanilang pamayanan. Kung ang komunidad ay wala, kahit isa man ng mga nasasaad na salik na nakalista sa itaas, ang pagbabago ay mahirap maganap.

Gulong ng Pag-unlad ng Komunidad (Wheel of Community Development)

Ang pitong salik na tumutulong upang umunlad ang komunidad. Kung wala ang isang salik, ang gulong ay hindi iikot at maaaring hindi umunlad ang komunidad.

Subukan Natin Ito

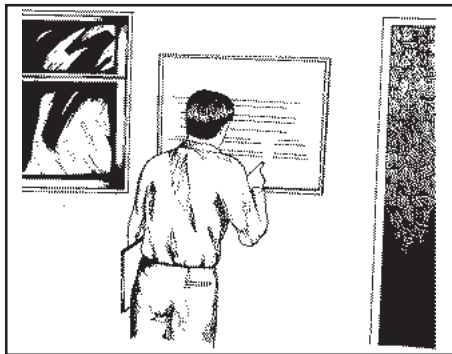
Tingnan o suriin ang inyong barangay o komunidad, matutukoy mo ba ang mga suliranin na kailangang tugunan? Isulat ang mga ito sa ibaba.

Upang maiwasto ang iyong mga sagot, ituloy mo ang pagbabasa.

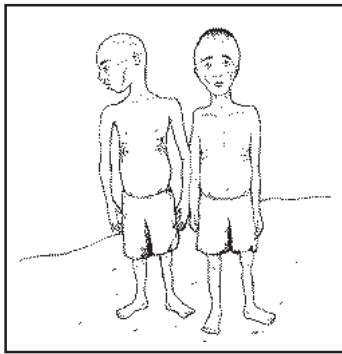

Pag-aralan at Suriin Natin Ito

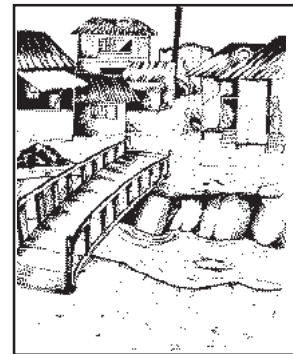
Ayon sa mga dalubhasa, ang isang mahirap na barangay gaya ng Barangay Mala ay maaring humaharap sa maraming suliranin at mga pangangailangan. Ang karamihan sa mga suliraning ito na karaniwan sa maraming pamayanan ay:

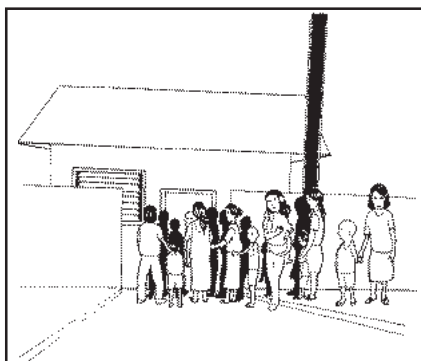
◆ kawalan ng trabaho

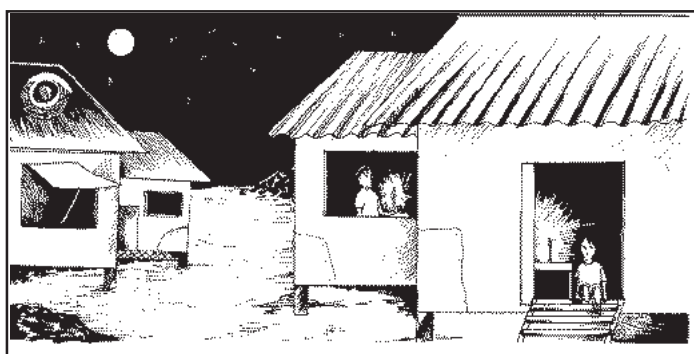
◆ malnutrisyon

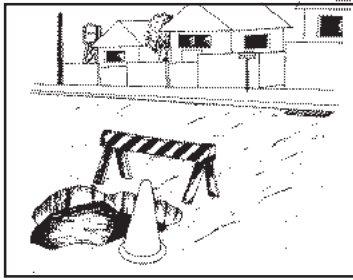
◆ kakulangan ng mga pasilidad sa pabahay

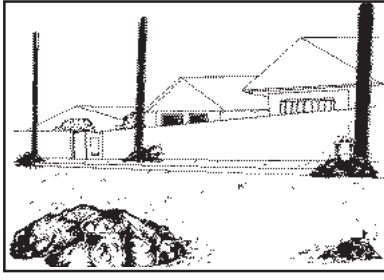
◆ Mahinang serbisyong pang-kalusugan o pasilidad

◆ Kakulangan ng mga pangunahing pasilidad gaya ng kuryente at suplay ng tubig.

- ◆ Hindi maayos na kondisyon ng mga daan

- ◆ Maling pamamaraan ng pagtatapon ng basura

- ◆ Mataas na bilang ng krimen

Pag-isipan Natin Ito

Sa iyong palagay, paano natin matutukoy ang mga suliranin ng ating komunidad at ano ang dapat nating unahin?

Ihambing ang iyong mga sagot sa mga sagot na nasa ibaba.

Paano natin eksaktong matutukoy ang mga suliranin ng ating komunidad at matutukoy kung ano ang uunahing tugunan?

Narito ang mga pamamaraan kung paano matutukoy ang mga suliranin ng komunidad:

- ◆ **Sarbey ng Komunidad (community survey)** – Ito ay isang pormal na pag-aaral tungkol sa isang komunidad. Ang pagsisiyasat ay ginagawa sa pamamagitan ng mga katanungan na maaaring tumutok sa iba't ibang pangangailangan ng pamayanan tulad ng kalusugan, trabaho, kalinisan (sanitation) at iba pang isyu ng komunidad.
- ◆ **Pagtatasa ng mga Kalahok (participant appraisal)** – Ito ay isang proseso na nagpapakilos sa pamayanan, nagpapalakas sa mga kasapi ng komunidad at nagpapatatag sa kanilang kakayahang lutasin ang kanilang mga problema at kumilos. Ginagawa ito sa pamamagitan ng mga palihan (workshops).
- ◆ **Konsultasyon sa Komunidad (community consultation)** – Ito ay ginagawa sa pamamagitan ng mga assemblya at pulong sa barangay.
- ◆ **Direktang Pagmamasid (direct observation)** – Ito ang pagmamasid ng mga residente ng komunidad. Halimbawa, maaari nilang obserbahan ang suliranin sa pamamaraan ng pagtatapon ng kanilang basura.

- ◆ **Focus Group Discussion** – Ito ang magpapabatid sa mga indibidwal, grupo o samahan tungkol sa mga kagyat na isyu ng komunidad. Maaari ring makalap at mapatotohanan sa talakayang ito ang mga impormasyon mula sa mga naniniwala sa pamayanan.

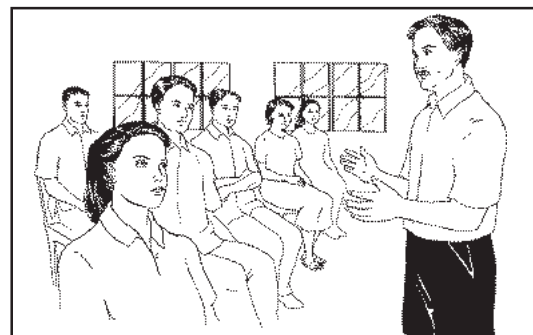
Ngayong alam mo na kung paano tumukoy ng mga suliranin at pangangailangan ng komunidad, paano naman natin aalamin kung ano ang unang tutugunan? Sa ibang salita, paano natin malalaman kung ano ang pinakaimportanteng dapat tugunan? Alin ang mas higit na nangangailangan ng mabilis na atensyon?

Kung nais ng komunidad na umunlad at yumabong, mahalaga na ang mga kasapi nito ay makalahok. Paano magkakaroon ng partisipasyon sa komunidad?

Dapat nating alalahanin na ang mga suliraning posibleng matukoy ay ang pangangailangan ng mga tao. Kung kaya mahalagang konsultahin ang mga tao kung anong mga suliranin o pangangailangan ang nais nilang matugunan kaagad.

Ang pagkonsulta sa mga tao ukol sa mga suliraning natukoy nila ay makatutulong sa kanilang magkaroon ng kamulatan ukol sa kanilang sitwasyon. Nagiging kritikal at analitikal sila kung paano makaaapekto ang mga suliranin, sa kanila at sa kanilang mga pamilya. Dahil dito, makikita nila ang kahalagahan ng paglahok sa mga proyekto o mga gawaing lulutas sa kanilang problema.

Ang isang halimbawa ay ang suliranin sa maayos na pagtatapon ng mga basura. Kung mapagtanto ng mga tao na mayroon silang problema sa basura, mauunawaan nila ang masamang epekto nito. Ang suliranin sa basura ay pwedeng pagmulan ng epidemya at makasasama sa kalusugan ng mga sanggol, bata at matatanda. Hindi lang kalusugan ang naaapektuhan ng basura; naaapektuhan din nito ang ating kapaligiran sa pamamagitan ng polusyon sa tubig, hangin at lupa.

Alamin Natin

Kinukunsulta ba kayo ng inyong barangay kapitan tungkol sa mga suliranin ng inyong komunidad? _____ Oo _____ Hindi

Paano ito nakahikayat sa inyo upang kayo ay lumahok sa mga proyekto at serbisyo ng inyong komunidad?

Bawat komunidad sa ating bansa ay nagpapatupad ng mga proyekto taon-taon para mapaunlad ang komunidad. Subalit ang mga proyektong ito ay hindi makabuluhan para sa komunidad.

Bakit karamihan sa mga proyekto, programa at mga serbisyong ito ay hindi makabuluhan sa komunidad?

Batay sa iyong opinyon, ang barangay mo ba ay nagpatupad na ng mga proyektong kapaki-pakinabang para sa mga tao? _____ Oo _____ Hindi

Subukang isulat ang tatlong proyekto sa inyong barangay na naging kapaki-pakinabang sa mga residente nito.

1. _____
2. _____
3. _____

Kanina sa araling ito, tinukoy natin na ang isang bagay na maaaring makapagpausad sa pag-unlad ng komunidad ay ang pagtukoy sa mga proyekto at aktibidad batay sa pangangailangan ng mga tao.

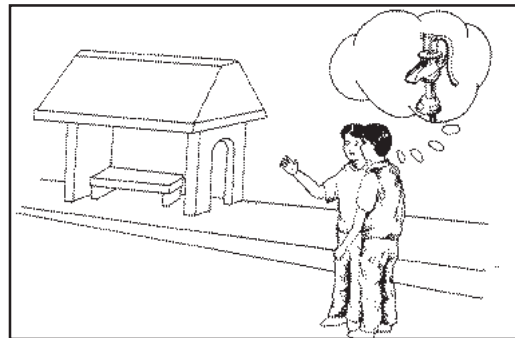
Paano nito maiimpluwensyahan ang mga proyekto, programa o serbisyo at iba pang aktibidad sa komunidad? Bakit natin kailangang matukoy ang mga proyekto o aktibidad batay sa pangangailangan ng mga tao?

Narito ang mga batayan kung bakit ang mga proyekto o aktibidad ay dapat na nakabatay sa pangangailangan ng mga tao sa komunidad:

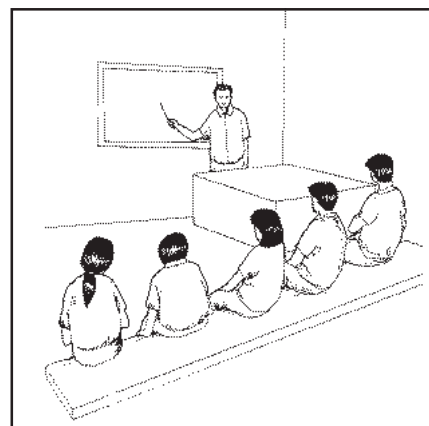
1. Ang mga residente ang siyang makikinabang sa mga proyekto o aktibidad na ito. Isang halimbawa ang seminar hinggil sa dengue. Ang proyektong ito ay kapakipakinabang sa lahat ng mga pamilya sa komunidad dahil maiintindihan ng mga residente ang mga sintomas at epekto ng dengue. Maiintindihan din nila kung paano maiwasan ang paglaganap ng dengue sa pamamagitan ng paglilinis ng kanilang paligid.

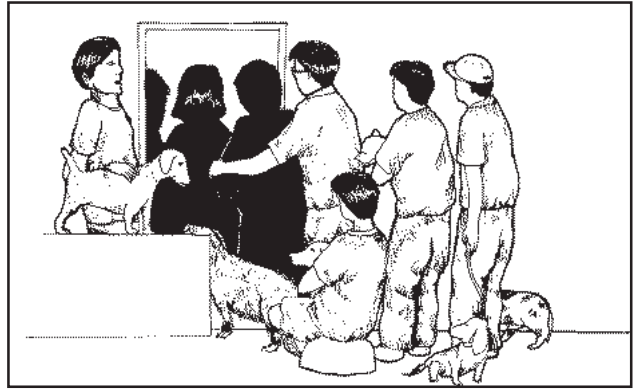
2. Ang mga residente ang siyang makakasukat kung ang mga proyekto o aktibidad na ito ay may silbi o wala. Halimbawa, tingnan ang pagpapatayo ng isang hintayan (waiting shed) sa isang komunidad. Maaaring isipin ng mga residente na mas mahalaga ang pagpapagawa ng mga poso kaysa hintayan dahil dumaranas ng kawalan ng tubig ang komunidad.

3. Ang mga proyekto o aktididad na pang-komunidad ay naglalayong pabutihin ang kalidad ng buhay ng mga tao sa komunidad. Ang mga proyektong ito ay dapat na makatulong sa kanilang pag-unlad o kaalaman at harapin ang kanilang mga kagyat at pang-hihanarap na pangangailangan. Ang isang halimbawa ay seminar hinggil sa mga posibleng proyektong pangkabuhayan. Ang seminar ay maaaring makatulong sa mga residente upang makaisip ng mga paraan para kumita ng karagdagang salapi. Maaari din ito makatulong upang makaisip sila ng negosyong maaari nilang itayo sa hinaharap.

4. Ang isang magandang proyekto o aktibidad na pangkomunidad ay humihikayat sa paglahok ng mga residente. Ang mga residente ay hindi makikilahok sa mga proyektong hindi makasasapat sa mga pangangailangan ng kanilang komunidad. Halimbawa ng mga maaaring maging proyekto ay mga seminar o pagsasanay para sa mga manggagawang pangkalusugan ng komunidad, kampanya laban sa rabis, at pagbabakuna para sa mga sanggol at bata. Ang mga residente ay maaaring makilahok sa pamamagitan ng pagpapakalat ng impormasyon. Maaari din silang maging bahagi ng mga komite na mangangasiwa sa pagpapatupad ng mga naturang proyekto.

Magbalik-aral Tayo

Ating alamin kung ano ang inyong mga natututunan sa nakaraang pagtalakay. Sagutin ang mga tanong sa ibaba.

1. Sino ang makikinabang sa mga proyekto o aktibidad para sa kaunlaran ng komunidad?

2. Ano ang silbi ng mga proyekto o aktibidad para sa kaunlaran ng komunidad?

3. Bakit mahalagang ibatay ang mga proyekto o aktibidad para sa kaunlaran ng komunidad, sa mga pangangailangan ng mga tao sa komunidad?

Gusto mo bang malaman kung nakuha mo ang mga tamang sagot? Ihambing ang iyong mga sagot sa *Batayan sa Pagwawasto* sa pp. 60–61.

Maaari mo ring talakayin ang iyong mga sagot sa iyong *Instructional Manager*. Maaari mo ring talakayin ang iyong mga sagot sa isang kapamilya, kaibigan o kamag-aral. Sumasang-ayon ba sila o hindi sa iyong mga sagot? Bakit o bakit hindi?

Alamin Natin ang Iyong mga Natutuhan

Sagutin ang mga sumusunod na tanong.

1. Kailan natin masasabing ang isang komunidad ay nakararanas ng pag-unlad?

2. Bakit mahalagang makilahok ang mga residente sa pagharap sa mga pangangailangan ng kanilang komunidad?

3. Ano ang papel ng pakikilahok sa pag-unlad sa komunidad?

4. Paanong makatutulong ang mga proyektong pangkomunidad upang pagbutihin ang kalidad ng buhay ng mga residente sa komunidad?

Ihambing ang iyong mga sagot sa mga halimbawang kasagutan sa *Batayan sa Pagwawasto* sa pp. 61–62.

Nasagot mo ang lahat ng mga tanong ng tama? Kung oo, magaling! Maaari ka na ngayong tumuloy sa susunod na aralin.

Kung hindi mo nasagot ang lahat ng mga tanong, basahing muli ang aralin o kaya ay balikan ang mga paksang hindi mo naintindahan.

Tandaan Natin

Nasa ibaba ang ilang mahahalagang idea mula sa araling ito. Subukang tandaan ang mga ito.

1. Ang *kaunlarang pangkomunidad* ay naglalayong maabot ang pagyabong at pag-unlad sa komunidad upang mapabuti ang kalidad ng buhay ng mga residente.
2. Ang pag-unlad ng komunidad ay nakabatay sa mga sumusunod na salik:
 - ◆ Ang mga proyekto o aktibidad na pinasisimulan ay dapat na nakabatay sa mga natukoy na pangangailangan ng mga tao.
 - ◆ Epektibong pagpapakilos ng mga residente sa panahon ng pangangailangan (emergency) o kung may kinakaharap na mga problema.
 - ◆ Ang mga namumuno sa komunidad ay dapat na may sapat na dedikasyon upang resolbahin ang mga problema ng komunidad at may interes na mapabuti ang buhay ng mga kapwa residente.
 - ◆ Dapat bigyan ng sapat na pagkilala ng pamunuan ang anumang tipo o kalidad ng paglahok ng mga kasapi ng komunidad sa mga proyekto at aktibidad.
 - ◆ Pakikilahok ng kasapi ng komunidad sa paggawa ng desisyon (decision-making), at maging sa pagsusuri ng problema at sa pagtukoy at pagpapauna ng mga pangangailangan.
 - ◆ Nalalaman ng mga tao ang kanilang mga kalakasan at kahinaan.
 - ◆ Ang mga tao ay nagkakaisa para sa pagkakamit ng kanilang mga layunin.
3. Narito ang mga paraan upang matukoy natin ang mga suliranin at pangangailagan ng ating komunidad:
 - ◆ Pagsaarbey ng komunidad
 - ◆ Pagtatasa sa mga kalahok (participant appraisal)
 - ◆ Mga konsultasyong pang-komunidad
 - ◆ Direktang pagmamasid
 - ◆ Focus group discussions

Ang pag-unlad ng komunidad ay hindi lamang nakabatay sa mga proyekto, programa o serbisyo at iba pang aktibidad. Dapat na alam at naiintindihan mismo ng mga residente na sila ay may mahalagang papel sa komunidad. Ito ang ating tatalakayin sa susunod na aralin.

Paglahok sa Pagpapaunlad ng Iyong Barangay

Sa Aralin 1, tinalakay natin ang kahalagahan ng pag-unlad sa ating komunidad. Atin ding tinalakay kung paanong sapat na kikilalanin at ipa-prioritize ang mga suliranin at pangangailangan sa ating komunidad. Tinalakay din natin na ang pakikilahok ng bawat kasapi sa komunidad ay mahalaga upang makamit ang kaunlarang pangkomunidad.

Naranasan mo na bang makilahok sa anumang aktibidad sa komunidad? Ito ay maaaring isang kampanya para sa pagkalap ng pondo para sa mga proyektong pangkomunidad tulad ng paglalagay ng mga basurahan o pagpapailaw ng mga lansangan. Ito ay maaaring nangailangan ng libreng pagtatrabaho sa mga araw na walang pasok upang makatulong sa pagtatayo ng isang sentrong pangkaalaman (learning center). O maaari namang ito ay ang pakikipagtulungan sa iyong mga kapitbahay upang linisin ang basura sa mga kalye kalapit ng iyong tahanan. Ano ang iyong pakiramdam na alam mong mayroon kang nagawa para sa iyong komunidad? Kung ito ay nagawa mo na o kung hindi pa man, huwag kang mag-alala. Matapos ang araling ito, marami ka pa ring oras upang makagawa ng mga bagay para sa iyong komunidad.

Matapos ang araling ito, makakaya mo nang:

- ◆ matukoy ang iyong papel sa pagresolba sa mga problema ng iyong barangay;
- ◆ maipaliwanag ang kahalagahan ng pakikilahok sa mga aktibidad ng iyong barangay; at
- ◆ matukoy ang mga proyektong makatutulong upang maresolba ang mga problemang pangkomunidad.

Pag-isipan Natin Ito

Sa tingin mo, may responsibilidad ka bang tumulong upang malutas ang mga problemang pangkomunidad? Bakit o bakit hindi?

Kung *oo* ang iyong sagot, isa kang mamamayang may pakialam at nararapat na maging modelo sa iyong komunidad.

Kung *hindi* ang iyong isinagot, ipagpatuloy ang pagbabasa at pagkatapos ay tanungin mo ulit ang iyong sarili kung ikaw nga ay mayroong responsibilidad na tulungan ang iyong komunidad sa pagharap sa mga suliranin nito.

Makinig Tayo

Basahin ang kuwento sa ibaba o di kaya ay pakinggan sa cassette tape na kasama ng modyul na ito.

Tasyong Sutil, Saan ka Patutungo?

Tasyo	45 taong gulang, mangingisda
Igme	46 na taon gulang, mangingisda
Sela	40 taong gulang, asawa ni Tasyo
Cita	21 taong gulang, anak ni Tasyo
Emil	42 taong gulang, isa ring mangingisda
Anton	30 taong gulang, pamangkin ni Tasyo
Gng. Abad	35 taong gulang, Barangay Kagawad

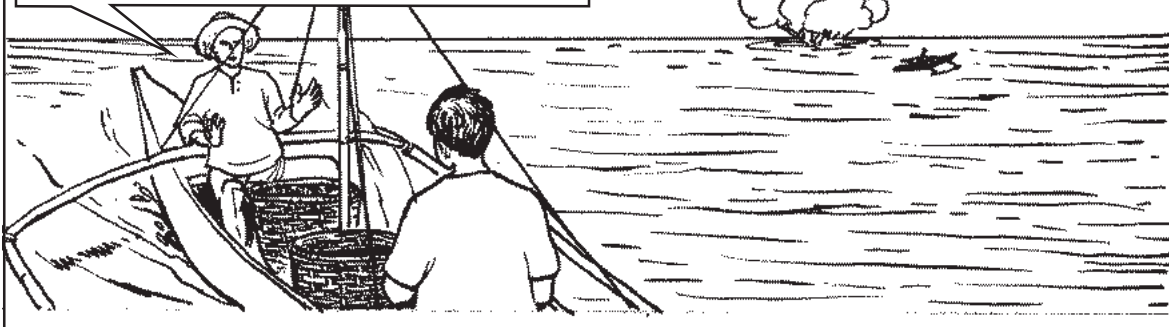

Nakita ng ibang mangingisda ang ginawa ni Tasyo...

Ultimo maliliit na isda, naratay!
Biruin ba naman kasing gamitan ng
dinamita!

Mauubos ang mga isda
sa parteng ito ng dagat
kapag hindi tumigil si
Tasyo sa ginagawa
niyang mapaminsalang
paraan ng pangingisda!

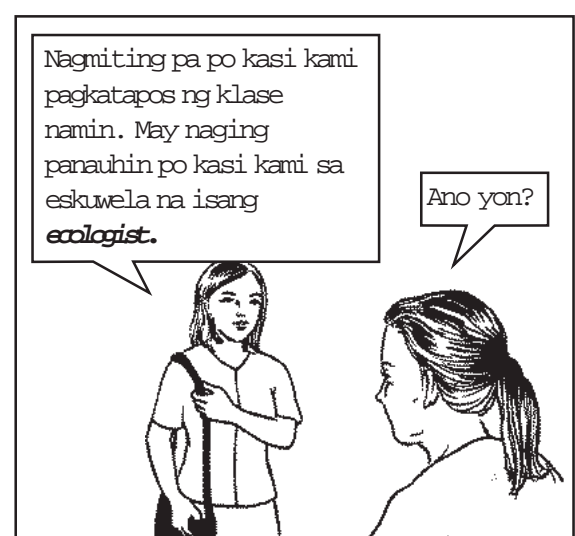
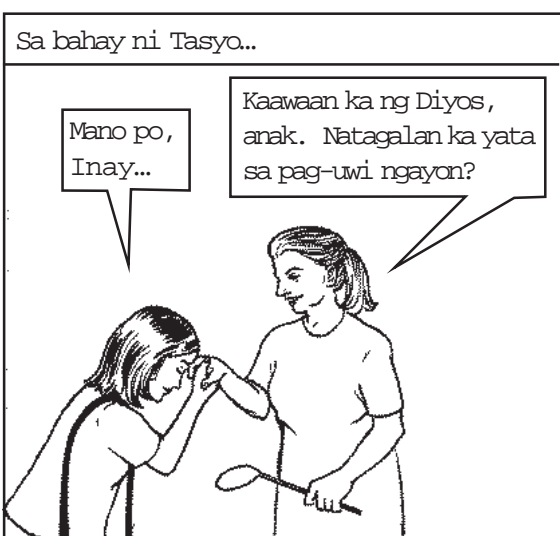
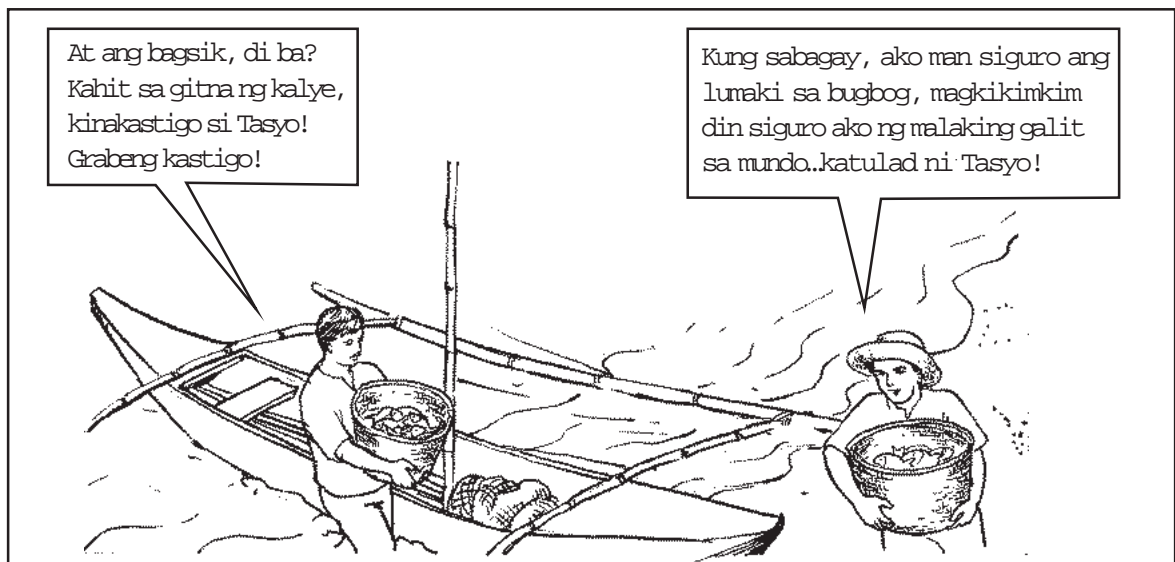
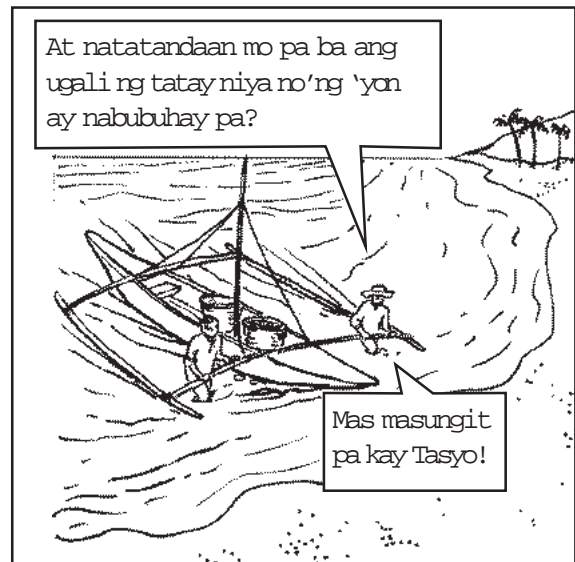
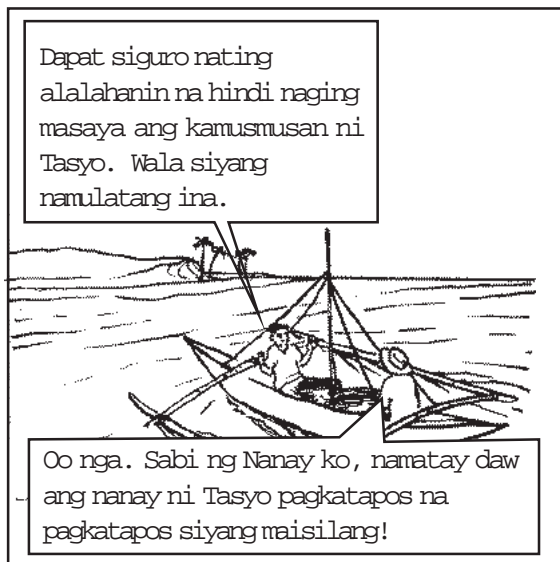
Marami na nga sa mga kasamahan nating
mangingisda rin ang natutukso nang isuplong
siya sa mga may kapangyarihan, e! Ang
problema nga lang... walang makapagbigay
ng sapat na katibayan na sangkot nga si
Tasyo sa ilegal na pangingisda!

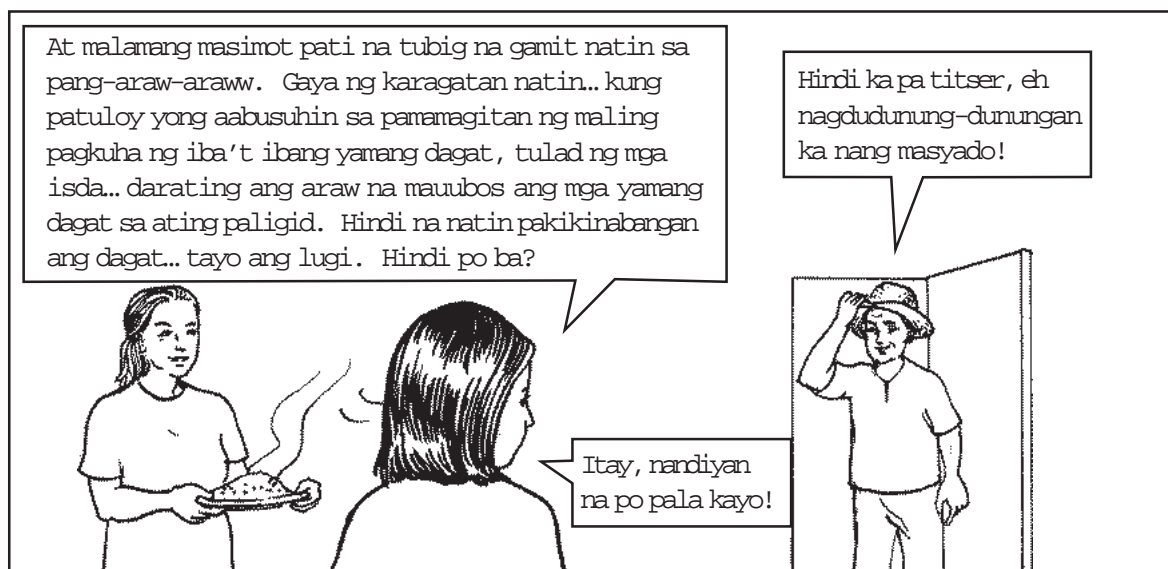
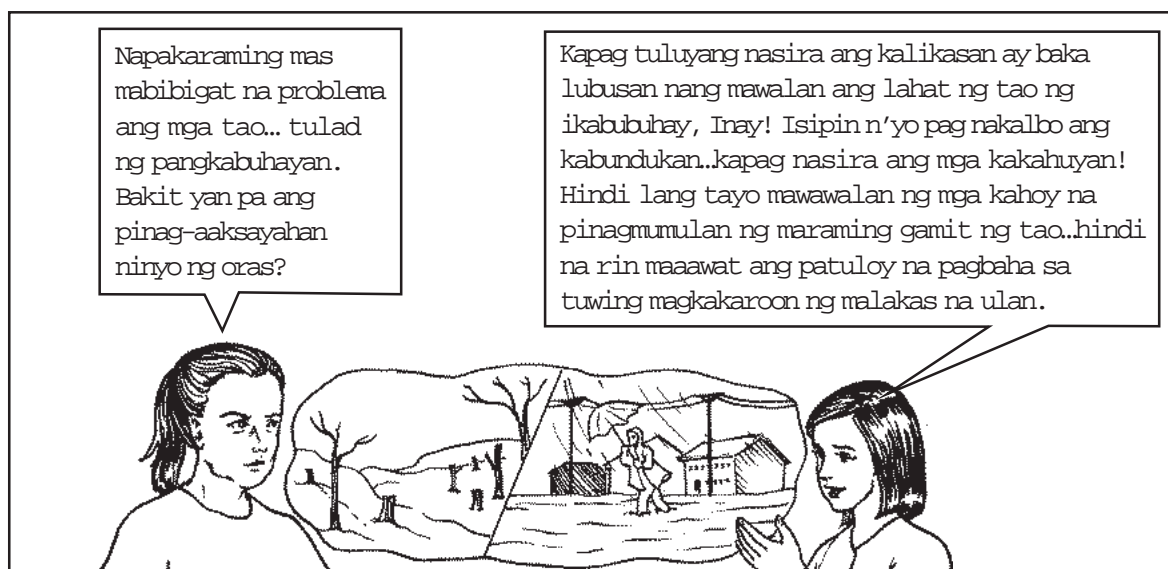
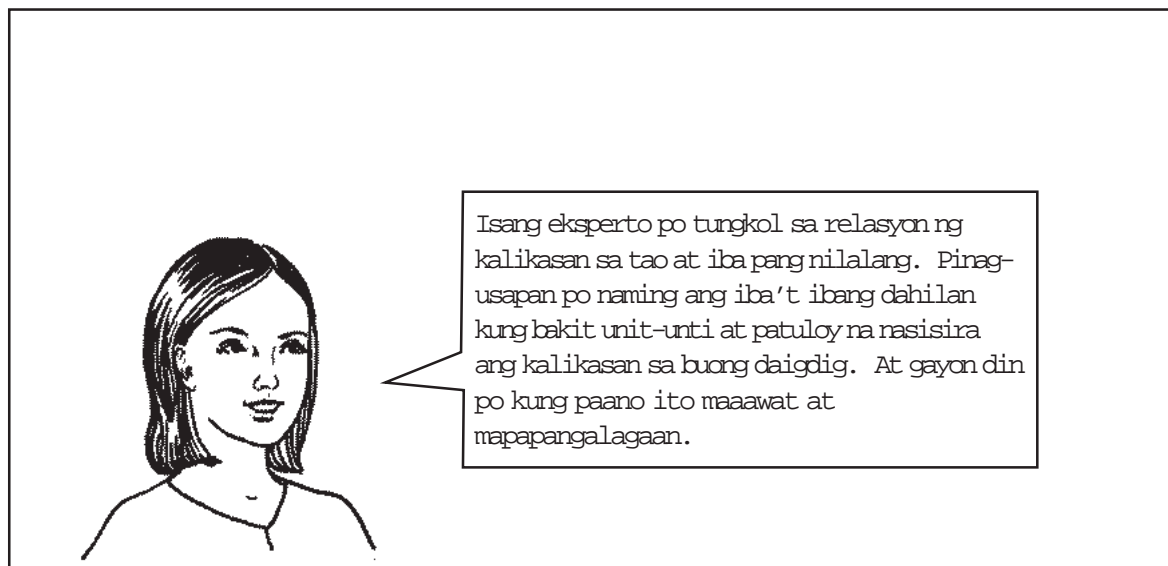

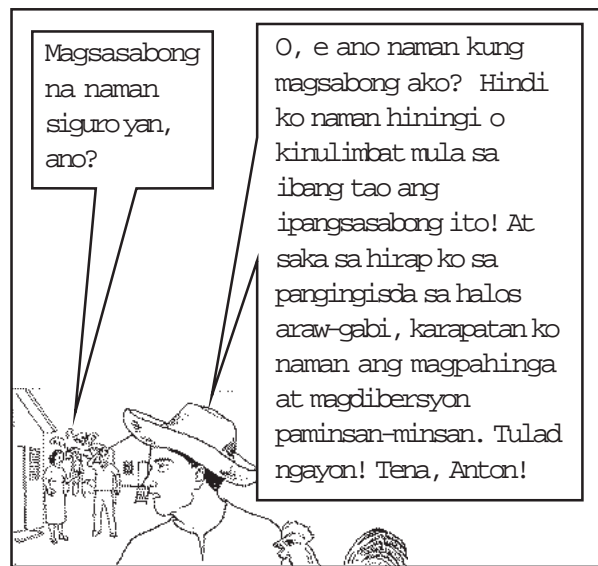
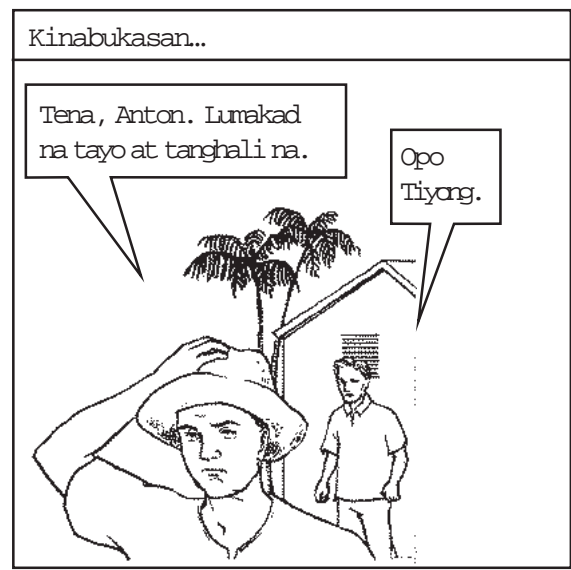
Dahil nga hindi siya
sumasabay sa sinuman sa atin
sa pangingisda. Solo siya
kung pumalaot.

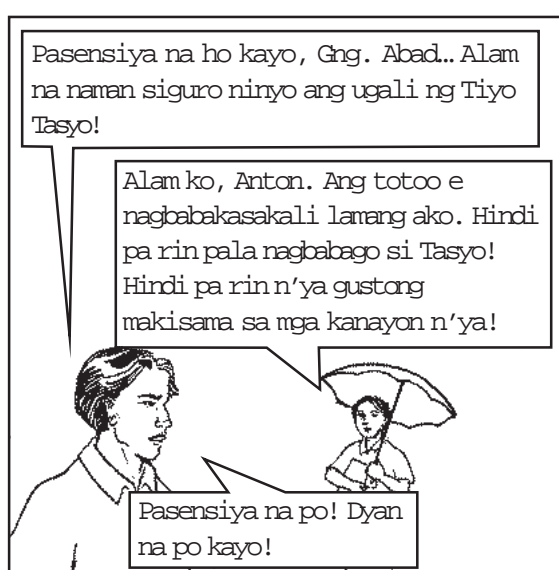
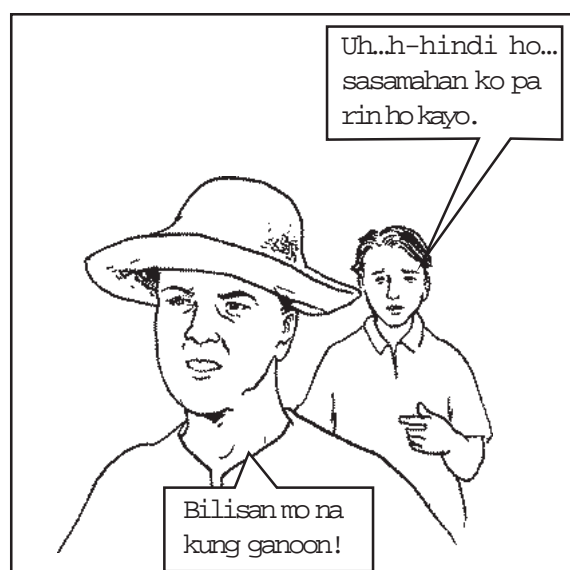
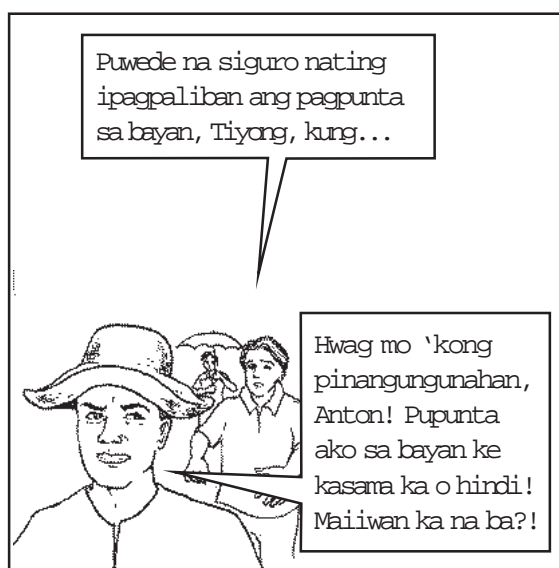
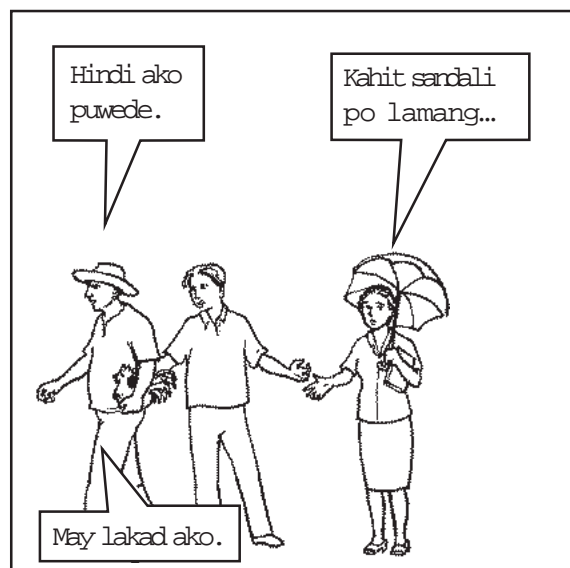
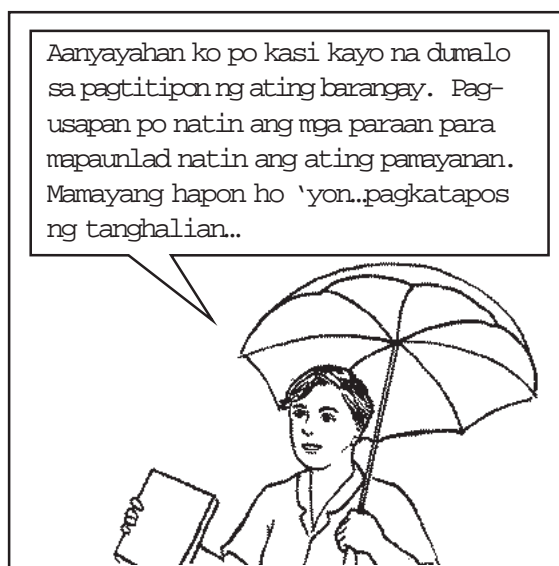
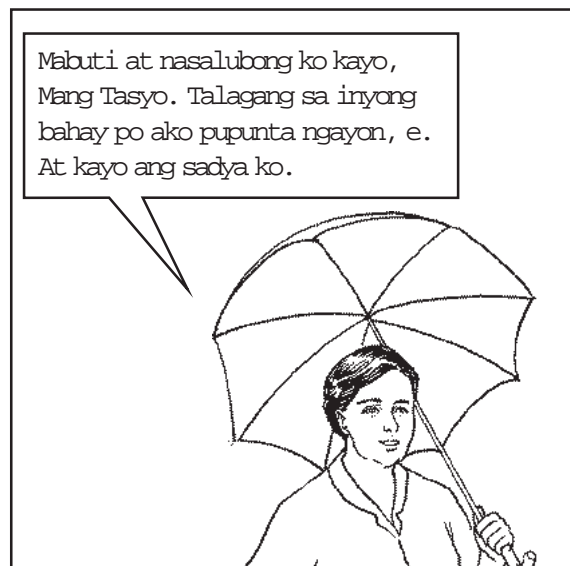
Iyan pa ang isang ipinagtataka ko. Bakit ba
parang talagang ayaw niyang
makipagkaibigan? Mula't sapul pa, bata pa
man tayo, ang sungit na ng Tasyong yon!
Marami na ang nagtangka na kaibiganin siya...
kasama na ako roon... pero lahat ay nabigo.
Hindi siya interesado na makipagkaibigan sa
kahit na sino!

Sa kabilang dako...

Oy, Igme, kailan ka pa nakabalik?

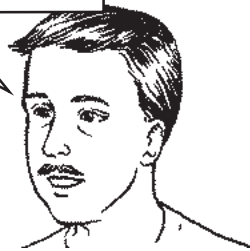
Kahapon pa, Emil.

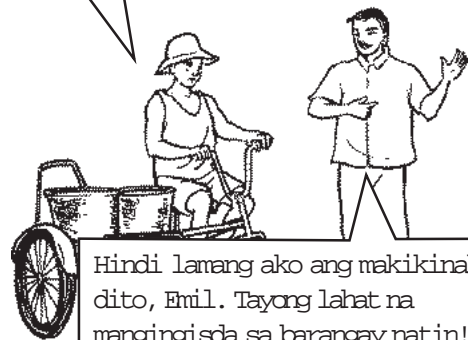
Kumusta naman ang dinaluhan mong seminar tungkol sa pagsasanay sa makabagong pangingsda at pag-aalaga ng ating mga coral reefs?

Aba, mabunga, Emil. Marami akong natutunang makabagong paraan sa pangingsda! Magagaling ang mga nagturo sa aming mga mangingsda na nagbuhat pa sa iba't ibang bahagi ng Pilipinas.

Tiyak na mapapakinabangan mo nang husto ang natutuhan mo!

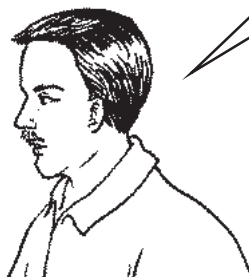

Hindi lamang ako ang makikinabang dito, Emil. Tayong lahat na mangingsda sa barangay natin!

Paano namang makikinabang pati kami, eh ikaw lamang naman ang...

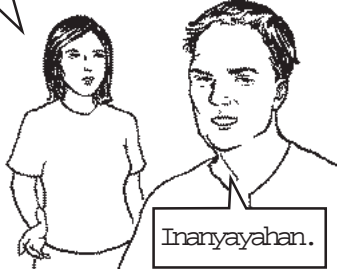

Balak kong ibahagi sa lahat ng ibang mangingsda rito ang mga natutuhan ko, Emil. Imbitahin ko ang lahat ng mga mangingsda para maituro ko sa kanila at sa iyo man ang napag-aralan ko nang naroon ako sa seminar.

Sa bahay ni Tasyo...

Itay, hindi po ba kayo inanyayahan ni Mang Igme na dumalo sa pagtitipong gaganapin sa Barangay Hall ngayong hapon?

Inanyayahan.

E, bakit nandito pa kayo hanggang ngayon? Ang alam ko ay kani-kanina pa 'yon nagsimula.

Ano naman ang gagawin ko roon?

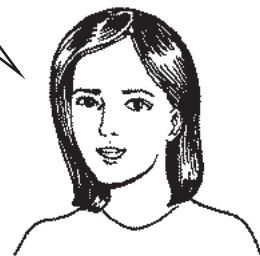

Di makinig po. At magtanong, kung maroon kayong gustong higit na liwanagin.

Wala akong hilig sa daldalan!

Itay, hindi naman 'yon basta daldalang walang wawa at halaga. May kinalaman po 'yon sa hanapbuhay n'yo.. sa pangingisda. Ayaw po ba ninyong matutuhan ang makabagong pamamaraan ng pangingisda?

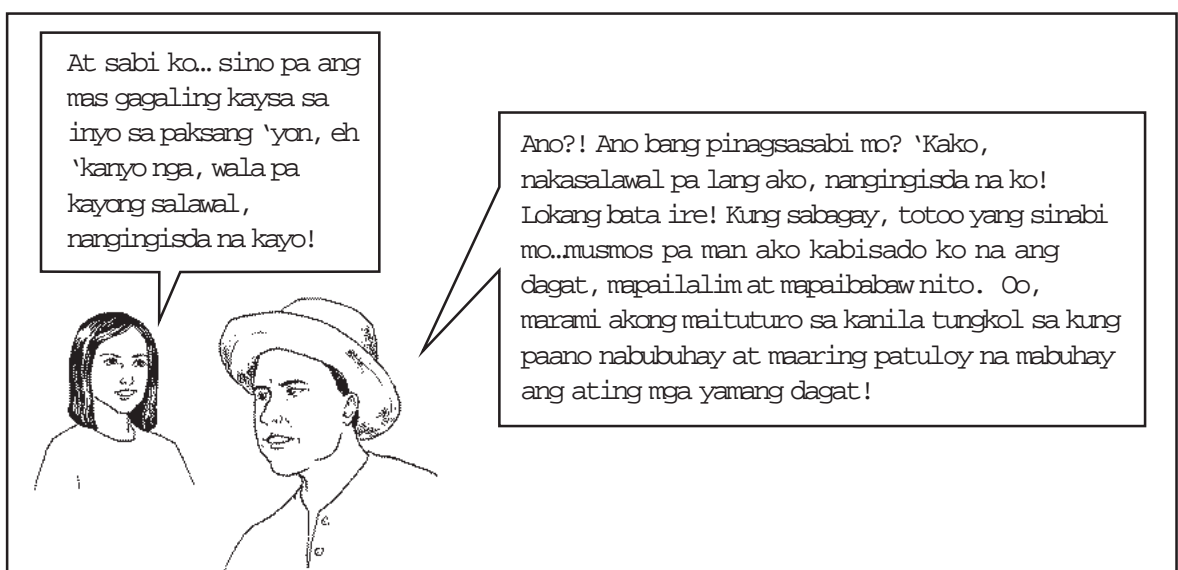
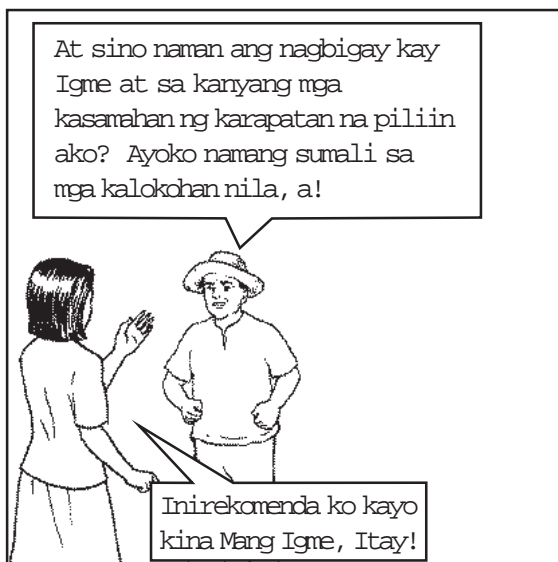
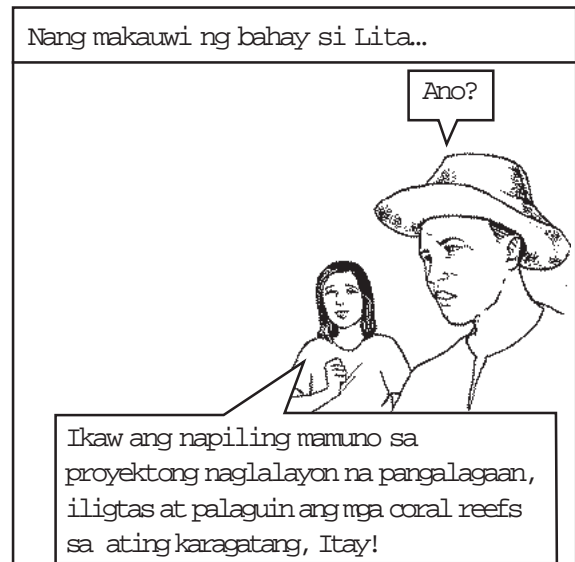
Tama na sa 'kin ang nalalaman ko. Kulang pa ba naman yon? Eh, nakasalawal pa lang ako, nangingisda na 'ko! Ano pa ba ang puwedeng ituro sa aking ng maski na sino?!

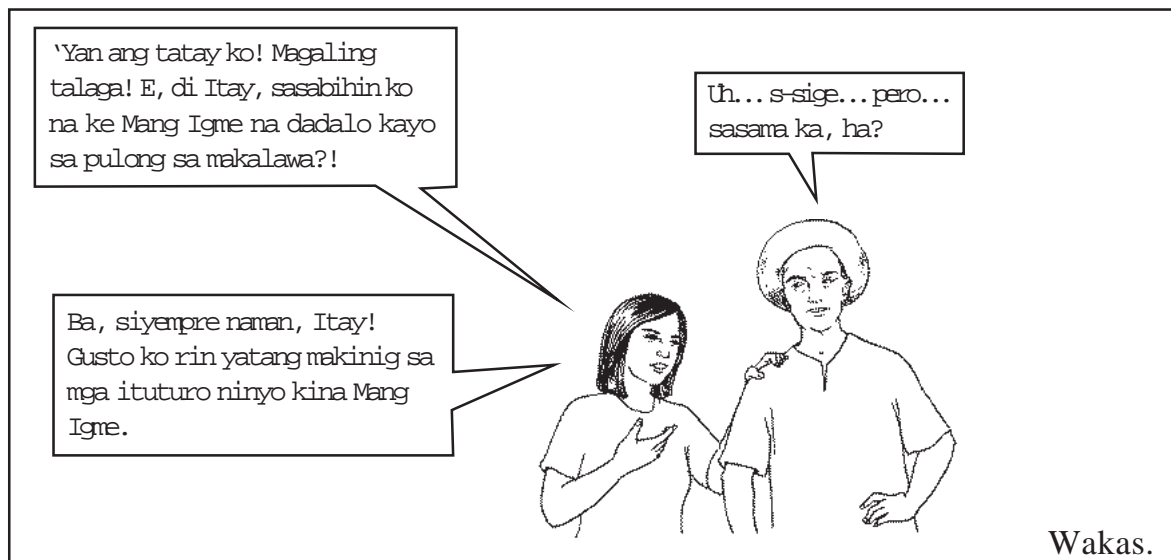

Samantala...

Kailangang makipagtulungan sa amin ang Itay mo sa pagsisikap naming mapalago ang mga isda sa ating karagatan, Cita. Hindi namin siya pinagbibintangan, pero kung hindi siya matututong magmalasakit sa mga isda sa dagat at maging sa mga coral reefs na tirahan ng mga isda, mauubos ang nagbibigay sa atin ng kabuhayan!

Magbalik-aral Tayo

Sagutan ang mga sumusunod na tanong.

1. Ano ang unang asal ni Mang Tasyo hinggil sa pakikilahok sa proyekto sa komunidad?

2. Anong klaseng tao si Mang Igme pagdating sa pakikilahok sa mga aktibidad sa komunidad?

3. Ano ang ginawa ni Mang Igme upang hikayatin si Mang Tasyo na sumapi sa kanilang pagsisikap na pabutihin ang barangay?

4. Paano kaya mahihikayat ni Mang Igme si Mang Tasyo upang tigilan na ang paggamit ng dinamita sa pangingisda? Magiging matagumpay kaya si Mang Igme?

5. Anong aral ang makukuha mo mula sa kuwento ni Tasyo tungkol sa kahalagahan ng pakikilahok sa mga aktibidad ng inyong barangay?

Ihambing ang inyong mga sagot sa *Batayan sa Pagwawasto* sa pp. 62–63.

Pag-isipan Natin Ito

Sa nagdaang aktibidad ay tinalakay natin ang kahalagahan ng pakikilahok sa komunidad.

Ano ang kahulugan sa iyo ng *pakikilahok*?

Maaari nating sabihin na ang pakikilahok ay ang aksyon ng mga indibidwal tulad mo, o ng mga samahan sa iyong komunidad, na sama-samang nagtatrabaho upang subukan at tuluyang malutas ang mga problema sa komunidad.

Papaano tayo makikilahok sa paglutas sa mga problema ng ating komunidad?

Sa mga guhit sa ibaba, magbigay ng anumang aktibidad na naglalayong pabutihin ang kalidad ng pamumuhay sa inyong komunidad, na nilahukan mo.

Bakit mahalagang makilahok sa mga proyekto o aktibidad para sa pagpapaunlad ng komunidad?

Narinig mo na ba ang kasabihang “ang dalawang utak ay mas mabuti kaysa isa?” Natatandaan mo pa ba kung paano natin maaabot ang pag-unlad sa ating komunidad?

Sinabi nating ang napaunlad na komunidad ay isang komunidad na nagsasarili at kayang tugunan ang mga sariling pangangailan nito. Sinabi rin natin sa naunang bahagi ng modyul na ang anumang proyekto o aktibidad na pangkomunidad ay dapat na nakabatay sa pangangailangan ng mga tao sa komunidad.

Ang *pakikilahok* ay mahalaga sa pagpapatupad ng mga proyekto o aktibidad sa komunidad dahil ang mga tao ay natututo kung paano haharapin ang mga pangangailangang pangkomunidad. Ang mga proyekto o aktibidad na ito ay nangangailangan ng tulong ng lahat sa komunidad at kinakailangan din maipagpatuloy ang mga ito. Mula sa pakikilahok, natututong magsarili ang mga tao. Natutunan din nila kung papaano gagamitin ang yamang (resources) pangkomunidad at maging yaong galing sa labas. Mayroong konsepto ng pag-aari (sense of ownership) para sa mga residente sa mga proyekto o aktibidad para sa kaunlaran. Ang pakikilahok ng mga tao ay maaaring tumungo sa pagkakaisa at pagkilos nila. Ang pagkakaisa at pagkilos ay maaaring tumungo sa mas maraming pamimilian (options) sa pag-iisip ng mas mabubuting proyekto o aktibidad na maaaring makatulong sa komunidad.

Pag-aralan at Suriin Natin Ito

Bilang isang nakikilahok na kasapi ng iyong komunidad, mayroon kang papel na dapat gampanan sa pagtugon sa mga problema ng iyong komunidad. Isa sa mga papel na ito ay ang iyong pagiging instrumento o ahente ng pagbabago (*agent of change*).

Ang isang taong instrumento o ahente ng pagbabago ay maaaring magpadaloy ng pagbabago sa komunidad batay sa kayang mga obserbasyon hinggil sa komunidad. Isang halimbawa nito ay ang isang tao na maaaring magpakilala ng mga panibagong pamamaraan o teknolohiya sa pangangisda. Ang taong ito ay maaaring may kakilalang tao o institusyon na maaaring makapagturo sa mga kapwa mangangisda ukol sa mga makabagong paraan at teknolohiya sa pangangisda.

Natatandaan mo ba si Igme sa kuwento ni Tasyo? Si Igme ay isang instrumento ng pagbabago sa kanilang komunidad dahil gusto niyang magkaroon ng kaalaman ang kanyang kapwa mangangisda hinggil sa mga bagong paraan ng pangangisda.

Maaari ka ring maging boluntaryo sa alinmang proyektong pangkaunlaran ng komunidad. Bilang residente ng iyong komunidad, inaasahang kumuha ka ng aktibong bahagi at ibigay ang iyong buong suporta sa mga proyekto. Tulad nina Igme at Emil, ang dalawang mangingisdang ito ay lubos na nakikilahok sa mga aktibidad na may kaugnayan sa pagpapaunlad ng kanilang komunidad. Ibinahagi ni Igme ang kanyang bagong kaalaman sa pangingisda sa kanyang kapwa mangingisda. Ito ay upang matuto ang lahat hinggil sa mga bagong teknolohiya sa pangingisda. Si Emil, sa kabilang banda, ay sabik na matuto ng mga bagong paraan kung paano niya mapabubuti ang kanyang ikinabubuhay. Kasama ang kapwa nila mangingisda.

Liban dito, ikaw ay maaari ding magsilbing linya sa mga iba't ibang eksperto sa anumang larangan ng pag-aaral na maaaring makatulong sa inyong komunidad sa pagharap sa mga problema nito. Ito ay maaaring doktor, ekolohista, enhinyero, manananggol o sinumang maaaring makatulong upang harapin ang mga suliranin ng komunidad.

Makakaisip ka pa ba iba pang paraan kung paano ka makikilahok sa mga aktibidad para sa pagpapaunlad ng komunidad ng iyong barangay?

Nakapag-volunteer ka na ba bilang tagabantay ng balota sa iyong barangay? Sumali ka na ba sa “Clean and Green Campaign” sa iyong komunidad? Nagpakalat ka ba ng impormasyon hinggil sa masasamang epekto ng mga nakalululong at ipinagbabawal na gamot?

Maraming aktibidad o proyekto para sa kaunlarang pangkomunidad ang maaari nating salihan.

Alam mo bang kung babaguhin ni Mang Tasyo ang kanyang asal ay marami siyang magagawa upang mapabuti ang kanyang komunidad? Tulad din ng maraming iba pang komunidad, ang kanyang barangay ay maraming suliranin. Gayunman, maraming programa at proyekto ang ipinapatupad ng iba't ibang grupo sa iba't ibang barangay upang matugunan ang mga suliraning ito. Ito ang mga programa at proyektong pinaunlad upang harapin ang mga suliraning natukoy ng komunidad.

Narito ang ilan sa mga programa at proyekto na maaaring lahukan ng mga ordinaryong Pilipino tulad mo at ni Mang Tasyo:

Mga Programa	Halimbawa kung paano makikilahok
♦ Clean and Green Campaign	Maaari kang sumama sa iyong mga kapitbahay upang linisin ang kapaligiran.
♦ Mga programang pangkabuhayan	Maaaring mong imbitahin ang iyong mga kapitbahay upang dumalo sa mga seminar at pagsasanay sa komunidad.
♦ Day-care Centers	Maaari kang maging boluntaryo na manggagawa sa day-care center.
♦ Feeding Program	Maaari mong sabihan ang lahat ng kananayan sa iyong komunidad hinggil sa kahalagahan at iskedyul ng programa sa pagpapakain para sa mga bata.
♦ Programa sa pagtanim ng puno (reforestation program)	Maaari kang magtanim ng mga puno at halaman sa iyong komunidad. Maaari ka ring gumawa ng poster na nagbibigay-diin sa kahalagahan ng mga puno.
♦ Pangangalaga sa coral reefs	Maaari kang manghingi ng mga lumang gulong mula sa mga may-ari ng bus at kotse na maaaring magamit bilang artipisyal na coral reef. Maaari ka ring magpakalat ng impormasyon hinggil sa halaga ng coral reef para sa mga yamang dagat.
♦ Pag-iimbak ng pagkain	Maaari mong ibahagi ang anumang nalalaman mo hinggil sa pag-iimpok (preservation) ng pagkain.
♦ Pagbabasa at Pagbibilang	Kung ikaw ay magaling sa Math at iba pang paksa tulad ng English at Science, maaari mong turuan ang iba pang residente sa iyong komunidad hinggil sa mga araling ito. Makakatulong ka sa pamamagitan ng pagtuturo sa kanila.
♦ Programang pangkalusugan (malnutrisyon)	Makakatulong ka sa pamamagitan ng pagbabalita sa mga residente hinggil sa mga programa at serbiyo ng inyong health center. Maaari mo ring tulungan ang mga opisyal na pangkalusugan sa iyong komunidad upang magbuo ng <i>nutrition map</i> ng iyong komunidad. O, puwede ka ring mag-boluntaryo bilang manggagawang pangkalusugan ng komunidad.
♦ Pagsasaayos sa basura (waste management)	Maaari kang makilahok sa pamamagitan ng paggawa ng mga poster na may-islogan hinggil sa kalinisan. Maaari mo ring kumbinsihin ang mga kapwa residente na magbuo ng isang komite o grupo na titiyak sa kalinisan sa inyong komunidad.

♦ Pagtuturo sa mga mangingisda hinggil sa mga bagong teknolohiya sa pangingisda	Makakatulong ka sa pagkumbinsi sa mga kapwa mangingisda na dumalo sa mga seminar, pagpupulong at pagsasanay ukol sa mga bagong teknolohiya sa pangingisda. Maaari mo ring imbitahan ang tagapagsalita para sa seminar.
--	--

Maliban sa mga programa at proyektong nabanggit, maaari ka pang makatagpo ng iba pang programa at proyektong ipinapatupad ng iba pang barangay. Ang mga proyektong ito ay maaaring makabuluhan din para sa iyong barangay. At maaari silang magbigay daan upang makilahok ka sa iyong komunidad. Ang ilan dito ay ang sumusunod:

Mga Programa	Halimbawa kung paano makikilahok
♦ Tamang Paghahanda ng Pagkain	Maaari mong imbitahan ang tagapagsalita para sa seminar sa Pagahahanda ng Pagkain.
♦ Kampanya para Linisin ang mga Kanal, Ilog at Dagat	Maaari kang sumali bilang miyembro ng grupong maglilinis ng mga kanal at ilog sa inyong komunidad.
♦ Programa para sa Edukasyon ng Matatanda	Maaari kang magturo sa mga matatanda sa iyong komunidad.
♦ Makabagong Pagsasaka	Maaari mong hikayatin ang mga magsasaka sa inyong komunidad upang dumalo sa mga seminar hinggil sa bagong teknolohiya sa pagsasaka.
♦ Pangangalaga sa mga Bata	Maaari mong hikayatin ang mga kasama mo sa komunidad upang magbuo ng grupo na mangangalaga sa mga bata sa komunidad.
♦ Employment	Maaari kang makipatulungan sa iyong lider pangkomunidad sa pagtatakda ng mga seminar at pagsasanay para sa self-employment.
♦ Kampanya Laban sa Ilegal na Droga	Maaari kang magpakalat ng impormasyon hinggil sa masasamang epekto ng bawal na gamot.
♦ Reading Centers	Maaari kang magbigay ng mga lumang libro sa mga basahan sa iyong komunidad.
♦ Responsableng Pagpapamilya (responsible parenthood)	Maaari mong hikayatin ang mga mag-asawa at mga magulang sa iyong komunidad upang dumalo sa mga seminar hinggil sa responsableng pagpapamilya.
♦ Pagpaplano ng Pamilya	Maaari kang maglunsad ng mga panggrupong talakayan kasama ang iyong mga kaibigan at pag-usapan ang kahalagahan ng pagpaplano ng pamilya.

♦ Kampanya sa Paglikha ng Pagkain	Maaari mong ang iyong mga kapitbahay upang magtanim ng mga tanim at gulay sa kanilang mga likod-bahay.
♦ Paglilinis ng mga Palikuran	Maaari mong talakayin sa iyong mga kapitbahay ang kahalagahan ng malinis na palikuran. Maaari mo ring talakayin ang mga sakit na maaaring idulot ng maruming palikuran na maaaring makaapekto sa mga residente at mga bata.

Maaaring mayroon pang ibang proyekto at programang naglalayong mapabuti ang komunidad. Malamang ay maaari kang magdagdag sa listahan sa itaas. Isulat ito sa ibaba.

Mga Programa	Halimbawa kung paano makikilahok

Ipakita ang iyong nailista sa iyong *Instructional Manager*, mga miyembro ng pamilya, mga kaibigan, at maging sa isang namumuno sa barangay. Makipagtalakayan sa kanila hinggil sa mga paraan upang makalahok ka para suportahan ang mga ganitong proyekto sa iyong barangay. Isulat ang ilan sa kanilang mga idea sa espasyo sa ibaba.

Karamihan sa mga proyekto ng nakalista ay pinangungunahan ng iba't ibang ahensiya ng gobyerno tulad ng Kagawaran ng Edukasyon, Kultura at Isports (DECS), Kagawaran ng Panlipunang Kagalingan at Pagpapa-unlad (DSWD), Kagawaran ng Kalusugan (DOH), at Kagawaran ng Agrikultura (DA).

May ilang proyekto ang pinangungunahan at ipinapatupad ng pribadong sektor at mga non-government organizations. Mayroon ding ilang proyektong ipinapatupad ng mga grupong naka-base sa komunidad, tulad ng Sangguniang Barangay, Parent-Teachers Association, grupo ng mga magsasaka at mangingisda, organisasyon ng kabataan, at asosasyon ng mga nanay.

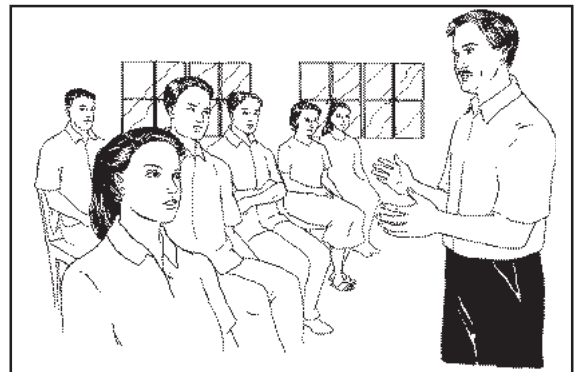

Alamin Natin

Alam mo bang mayroong dalawang paraan upang mapasimulan o maisagawa ang pakikilahok?

Ang pakikilahok ay maaaring pasimulan sa pamamagitan ng mga sumusunod na paraan:

- ◆ ***Mula sa Taas tungo sa Ibaba (Top-to-down)*** — ang mga tao ay nahihikayat na makilahok dahil sa pamumunong ipinapakita ng mga lider ng kanilang komunidad. Nagagawang ipatampok ng mga lider na ito sa mga residente ang pangangailangan ng pakikilahok sa mga aktibidad ng komunidad upang mapabuti ang kalidad ng kanilang pamumuhay.

- ◆ ***Mula sa Ibaba tungo sa Itaas (Bottom-up)*** — ang mga residente sa komunidad ay nakakapagtulak para sa mga aktibidad at proyektong kinakailangang maipatupad sa komunidad. Tinitingnan ng mga residente ang mga aktibidad o proyektong ito bilang mga solusyon sa pagharap sa kanilang mga pangangailangan.

Sa pamamagitan ng mga paraang ito ng pagpapasimula ng pakikilahok, masasabi nating ang pakikilahok ay parehong nangangailangan ng komitment ng pamunuan mula sa itaas, at ng motibasyon ng mga tao mula sa ibaba.

Alamin Natin

Bilang isang instrumento ng pagbabago sa iyong komunidad, maaari kang mag-organisa ng mga grupo. Ikaw at ang grupong ito ay makakapagplano at makakapagpasimuno ng mga aktibidad na makakatulong upang bigyang solusyon ang mga suliranin sa inyong pamayanan.

Halimbawa, sa pagtulong upang maresolba ang problema sa malnutrisyon:

1. Maaari mong imbitahan ang iba't ibang grupo sa iyong komunidad upang magpadaloy ng isang survey ukol sa kalagayang pangnutrisyon ng mga batang may edad anim pababa.
2. Sa pagpapatupad ng survey, maaari mong hilingin ang tulong ng Punong Barangay at ng mga miyembro ng Sangguniang Barangay.
3. Maaari mo ring hilingin ang tulong ng punong guro o ng mga superintendent ng mga paaralan, kinatawan ng Kagawaran ng Kalusugan (DOH), kinatawan mula sa National Nutrition Council (NNC), ng simbahan at ng mga grupo ng kabataan.
4. Matapos magawa ang survey, maaari kang mag-organisa ng isang pagtitipon kung saan maaari mong ipaalam sa mga tao ang resulta ng survey. Puwede kang mag-imbata ng isang doktor o opisyal sa kalusugan ng barangay upang magsilbing tagapagsalita o taga-lektyur. Maaari nilang ibahagi ang mga kaso ng malnutrisyon at ang mga epekto nito sa paglaki ng mga batang may edad anim pababa.
5. Ang mga miyembro ng grupong iyong inimita ay maaaring magbuo ng isang grupong ubod (core group). Ang grupong ito ay magpapasimula ng mga proyekto upang makatulong na mahinto ang problema ng malnutrisyon sa inyong komunidad.
6. Maaari mo ring tulungan ang grupong ubod na ipahayag ang suliranin sa Sangguniang Barangay. Mas madaling makukumbinsi ang Sangguniang Barangay kung hawak mo na ang datos hinggil sa lala ng suliranin upang harapin ang problema ng malnutrisyon. Ang plano ng pagkilos na ito (o action plan) ay maaaring lamanin ang mga aktibidad tulad ng:
 - ♦ Pagdaraos ng kampanya sa impormasyon hinggil sa mga dahilan at masamang epekto ng malnutrisyon at ang paghahanda ng mura ngunit masustansyang pagkain sa pamamagitan ng mga seminar, poster, babasahin, at jingles (maikling kanta).
 - ♦ Isang kampanya upang maalís ang bulati ng mga batang mula 2 hanggang 6 na taon sa barangay.

Lalamanin ng plano ng pagkilos ang mga layunin ng aktibidad, o ang mga pamamaraang gagamitin, ang mga taong responsable at ang inaasang petsa ng pagtatapos nito.

Narito ang detalyadong halimbawa ng isang plano ng pagkilos:

Layunin	Aktibidad	Pamamaraan	Tao/Grupong Responsable	Kailan Matatapos
Imulat ang mga Residente ng Komunidad Hinggil sa mga Masustansyang Pagkain	Maglunsad ng isang seminar o pagtitipon ng mga residente ng komunidad hinggil sa mga masustansyang pagkain.	Mag-imbata ng tagapagsalita o kaya'y taga-lektur mula sa National Nutrition Council at mula sa Kagawaran ng Kalusugan (DOH).	Ang organisasyong pangkomunidad at ang mga opisyal ng barangay.	Ika-30 ng Nobyembre, 2000
Turuan ang mga residente ng komunidad kung paano makapagtatanim ng mga gulay sa kanilang likod-bahay	Maglunsad ng seminar na pangkasanayan hinggil sa iba't ibang klase ng gulay na madaling maitatanim ng mga residente.	Mag-imbata ng training officer mula sa Kagawaran ng Agrikultura	Makipag-ugnayan sa mga nongovernment organizations na mayroong programa at serbisyo sa nutrisyon. Ang organisasyong pangkomunidad Ang rural health unit.	Ika-4 ng Disyembre, 2000

Pag-aaralan natin kung papaanong maghanda ng plano ng pagkilos ng isang proyektong para sa pagpapaunlad ng komunidad sa Aralin 3. Gayunman, dapat nating tandaan na kailagan nating ipatupad ang ating mga plano upang maabot ang pag-unlad sa komunidad. Ang isang plano ng pagkilos ay walang silbi kung hindi ito maipapatupad.

Alamin Natin ang Iyong mga Natutuhan

Basahin ang kuwento sa ibaba at tulungan si Mang Pepe at ang kanyang mga kapitbahay sa pagharap sa mga suliranin ng kanilang komunidad.

Limang taon nang nakatira si Mang Pepe sa Barangay Lumang Lipunan. Sa limang taon niyang paninirahan sa komunidad ay marami nang suliranin ang kanyang napansin. Ang kanilang komunidad ay may problema sa basura, kawalan ng mga pasilidad sa kalusugan, malubhang pagsusugal ng mga kabataan, at malnutrisyon sa mga bata. Gusto niyang makatulong upang maresolba ang mga suliranin ng ito.

Bandang huli ay nag-desisyon si Mang Pepe na kausapin ang kanilang Punong Barangay. Inilatag at tinalakay niya ang kanyang mga obserbasyon sa kanilang komunidad. Si Ka Siso, ang bagong halal na Punong Barangay, ay mayroon ding katulad na mga obserbasyon. Dahil dito ay siniguro niya kay Mang Pepe na tatalakayin niya ito sa mga konsehal ng komunidad.

Matapos ang dalawang linggo, nagpasya ang mga lider-komunidad na magdaos ng pagpupulong at konsultasyon sa mga residente. Ang bawat opisyal ng komunidad ay naging masigasig sa pag-imbata sa bawat residente upang dumalo sa mga pulong. Ang kanilang mga pulong ay tumutok sa mga problema at pangangailangan ng komunidad. Ang lahat ng residente ay nakadalo sa mga pulong.

Tinalakay nila sa pulong ang mga obserbasyon ni Mang Pepe. Ang karamihan sa mga residente ay mayroon ding ganoong mga obserbasyon at nagnanais na ang mga obserbasyong ito sa kanilang komunidad ay mabigyang solusyon. Napagtanto nilang lahat na ang mga ito ay suliranin ng kanilang komunidad at nakaaapekto rin sa kanila at sa kanilang mga pamilya.

Nagpasyang kumilos ang mga lider at residente, kasama na si Mang Pepe upang harapin ang kanilang mga problemang pangkomunidad. Nagpasya silang magbuo ng mga komite na siyang mangangasiwa para sa bawat problemang natukoy ng mga tao.

Sagutin ang mga sumusunod na tanong:

1. Paano mahaharap ng mga binuong komite ang mga suliranin ng inyong komunidad?

2. Si Mang Pepe ay isang ahente ng pagbabago sa Barangay Lumang Lipunan. Ano ang kanyang ginawa upang siya ay maging ahente ng pagbabago?

3. Sa iyong pagtingin, magtatagumpay ba si Mang Pepe, ang pamunuan at mga residente ng Barangay Lumang Lipunan sa pagharap sa kanilang mga problemang pangkomunidad? Bakit?

4. Kung may na-obserbahan ka nang mga suliranin at pangangailangan sa iyong komunidad, tutularan mo ba si Mang Pepe? Bakit gayon ang iyong pagtingin?

5. Kung ikaw si Mang Pepe, paano mo hihikayatin ang pakikilahok ng iyong mga kapitbahay upang sumali sila sa mga aktibidad at proyektong pangkomunidad?

6. Bakit mahalaga ang pakikilahok upang makamit ang pag-unlad ng isang komunidad?

7. Magtatagumpay ba ang mga proyektong pangkomunidad kung walang pakikilahok ng mga residente? Bakit?

Ihambing ang iyong mga sagot sa *Batayan ng Pagwawasto* sa pp. 63–65.

Tandaan Natin

Narito ang mga bagay na dapat mong tandaan mula sa araling ito:

- ◆ Mayroon kang papel na dapat gampanan upang matulungang umunlad ang iyong komunidad. Makialam at makiisa.
- ◆ Malaking bahagi ng pag-unlad ng komunidad ay nakabatay sa kanyang kasapiang. Kung ang isang komunidad ay mayroong masigasig na namumuno at kasapiang masiglang nakikilahok sa mga pagsisikap para sa kaunlaran, at sa tulong na rin ng mga kaugnay na ahensiya ng gobyerno at pribadong sektor, ang komunidad na ito ay mayroong mas malaking pagkakataon upang umunlad.
- ◆ Ang isang komunidad na nakasandal lamang sa pamahalaan para sagutin ang kanilang mga suliranin ay hindi maabot ang ganap nitong pag-unlad.
- ◆ Makialam! Sumali at masiglang makilahok sa mga proyektong pangkaunlaran upang makatulong sa paglutas sa mga problema ng iyong komunidad.
- ◆ Ang pag-unlad ng isang barangay ay hindi lamang nakasalalay sa pagsisikap ng isa, dalawa, o tatlong tao; bagkus sa pamamagitan ito ng sama-samang pagsisikap ng bawat miyembro ng komunidad. Kasama sa mga miyembrong ito ang kanilang mga lider, ahente ng pagbabago, at mga boluntaryo.

Pagpapasimula, Pagpaplano at Pagpapatupad ng mga Proyekto para sa Iyong Komunidad

Naaalala mo pa siguro ang iyong mga natutuhan sa Aralin 2? Natutunan mong dapat mong tanggapin ang hamon na makilahok sa mga proyekto para sa pagpapaunlad ng komunidad upang makatulong sa pagresolba ng mga problema nito. Napag-aralan mo na rin na nakakatulong sa pagpapaunlad ng iyong komunidad ang iyong pagsisikap kasama na ang pakikipagtulungan ng iba pang miyembro.

Matapos makompleto ang araling ito, ikaw ay inaasahang:

- ◆ makapagpapasimula at makapagpaplano ng isang proyekto na maaaring ipatupad sa iyong komunidad;
- ◆ maipaliwanag ang mga hakbang o mga pamamaraan sa sa pagpapatupad ng mga plano ng proyekto;
- ◆ matutukoy ang mga tao o organisasyon na makakatulong sa pagpapatupad ng mga proyekto sa iyong barangay; at
- ◆ makapaghahanda ng isang plano ng proyekto na nakasuporta sa Plano ng Pangkaunlaran ng Barangay.

Basahin Natin Ito

Isang pang survey na pangkomunidad ang ginanap sa Barangay Mapayapa mga anim na buwan na ang nakakaraan. Batay sa resulta ng survey, ang mga sumusunod ang sampung pangunahing suliranin sa pamayanan:

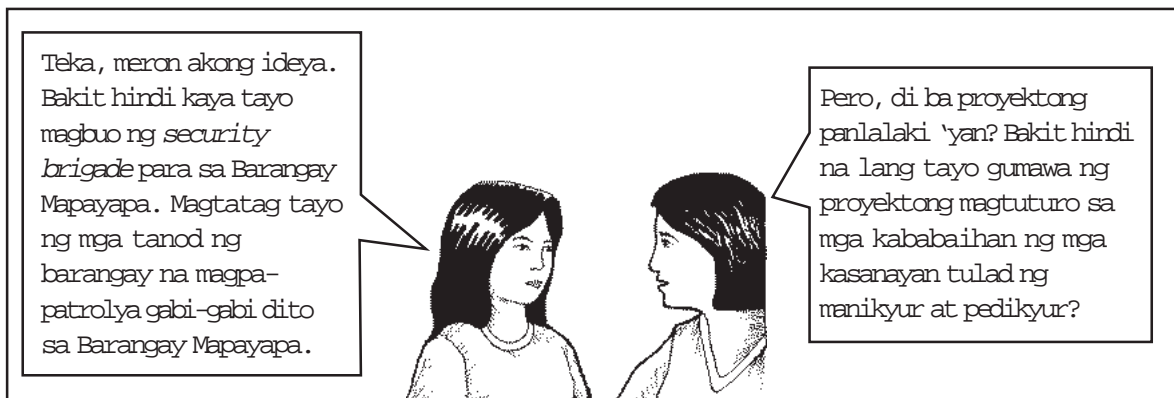
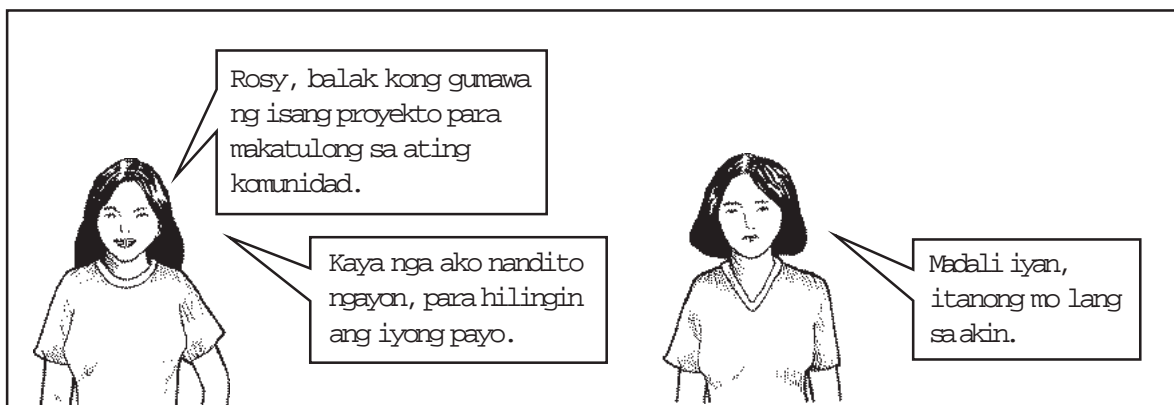
- ◆ kawalan ng malinis at ligtas na inuming tubig;
- ◆ kawalan ng oportunidad sa trabaho para sa mga kalalakihan, kasama na ang mga kabataang hindi na nag-aaral;
- ◆ mababang antas ng edukasyon para sa karamihan sa miyembro ng barangay;

- ◆ malnutrisyon sa mga batang 2 hanggang 6 na taong gulang;
- ◆ malaking bilang ng mga sumusunod na sakit: dengue, sipon, ubo, rayuma, at tuberculosis;
- ◆ mababang pasilidad sa pabahay;
- ◆ kawalan ng maayos na palikuran;
- ◆ malaking bilang ng pang-aabuso sa mga bata;
- ◆ tumataas na populasyon; at
- ◆ mababang sistema ng pagsasa-ayos ng basura sa komunidad.

Kinakaharap na ng Sangguniang Barangay at iba pang grupong *cause-oriented* ang unang lima sa mga natukoy na suliranin. Walang aksyong ginagawa para sa huling limang problema.

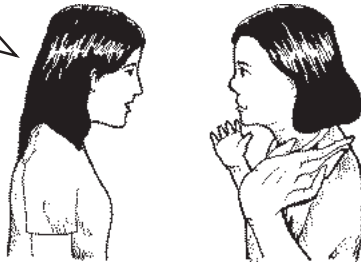
Samantala, sa isang dako ng barangay, ang matalik na magkaibigang si Aling Dely at si Aling Rosy. Pinag-iisipan nila kung paano sila makatutulong sa pagpapabuti at pagpapaunlad ng kanilang barangay. Nais nilang magpasimula ng isang proyektong sa tingin nila'y makatutulong upang umunlad ang barangay.

Basahin kung ano ang napag-usapan ng magkaibigan.

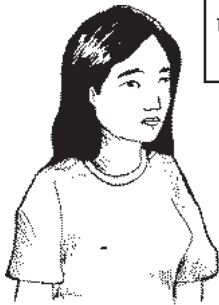
Naku, manikyur at pedikyur! Malamang hindi magtatagumpay 'yan. Ang mga kababaihan dito ay hindi nahihilig sa mga ganyang bagay.

Paano mo alam?

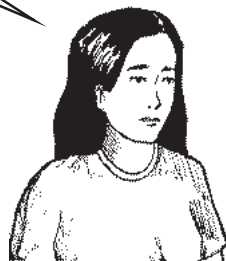
Hindi mo ba natatandaan noong isang taon nang magkaroon ng programa sa di-pomal na edukasyon upang turuan ang mga kababaihan sa paglalagay ng manikyur at pedikyur? Alam mo ba kung anong nangyari? Isa't kalahati lang ang dumalo.

Anong ibig mong sabihing isa't kalahati?

Ang ibig kong sabihin, isang nanay at ang kanyang anak lang ang dumalo sa klase. 'Yung bata ang kalahati kasi hindi pa siya malaki.

Ayan na naman, lagi kang nagbibiro! He, he, he.

Subukan Natin Ito

Sagutin ang mga sumusunod:

1. Batay sa talakayan ng magkaibigang si Aling Dely at Aling Rosy, ano ang masasabi mo sa proyektong nais nilang pasimulan?

2. Sa iyong palagay, magtatagumpay ba ang kanilang proyekto? Bakit o bakit hindi?

3. Ano ang iyong maipapayo sa kanilang magkaibigan hinggil sa pagpapalano ng isang proyektong pangkomunidad?

Maganda sana ang hangarin ni Aling Dely at Aling Rosy. Ngunit malinaw na ang kanilang pinaplanong proyekto ay hindi nakabatay sa listahan ng mga natukoy na pangangailangan o problema ng komunidad. Ito ay nakabatay lamang sa kanilang pansariling pagtingin. Maaaring mahalaga rin ang kanilang ipinapanukala ngunit ito ay malamang na hindi maging kasing epektibo kung ikukumpara sa isang proyektong nakabatay sa mga natukoy na pangangailangan ng karamihan sa mga residente.

Mas mahusay sana kung komunsulta si Aling Dely at Aling Rosy sa kanilang Punong Barangay o sinumang miyembro ng Sangguniang Barangay. Maaari silang mabigyan ng payo kung ano ang dapat isaalang-alang sa pagpapalano ng proyektong makakatulong upang maiangat ang kalidad ng pamumuhay ng kanilang mga kabarangay. May ilan pang mahahalagang suliraning tinukoy ng survey pangkomunidad na hindi pa natutugunan sa Barangay Mapayapa. Isang umpisa sana nila Aling Dely at Aling Rosy ang pagrepaso sa mga problemang ito bilang batayan ng malinaw pagpapaunlad ng kanilang proyekto.

Tinalakay natin kanina na ang survey na pangkomunidad ay isang pormal o opisyal na pag-aaral na inilunsad upang tukuyin ang mga suliranin at pangangailangan ng komunidad. Sa pamamagitan ng pagtingin sa ulat ng survey na pangkomunidad ay maaari nating repasuhin ang listahan ng mga suliranin at pangangailangan sa komunidad. Ang ulat na ito ay mayroong inabot na pagtatasa at rekomendasyon hinggil sa pag-aaral. Maaari mong repasuhin ang mga kinilalang problema sa pamamagitan ng konklusyon at mga rekomendasyon.

Sinabi natin sa Aralin 1 ng modyul na ito na ang mga aktibidad o proyektong para sa kaunlaran ng komunidad ay dapat na nakabatay sa mga pangangailangan ng mga residente. Bakit? Dahil ang tagumpay ng mga aktibidad o proyektong pangkaunlarang ito ay nakasalalay sa pakikilahok ng mga miyembro ng komunidad.

Sa iyong pananaw, paano dapat simulan ang pagpapalano at pagpapatupad ng isang proyekto para sa komunidad? Ano ang mga paraan upang kayanin ng isang proyekto na harapin ang mga pangangailangan ng karamihan sa mga miyembro ng komunidad? Ating alamin sa susunod na bahagi ng araling ito.

Alamin Natin

Mga Paraan ng Pag-uumpisa, Pagpapalano at Pagpapatupad ng Isang Proyekto para sa Kaunlaran ng Komunidad

UNANG HAKBANG: Konsultahin ang Planong Pangkaunlaran ng Barangay.

Ang Planong Pangkaunlaran ng Barangay ay nakabatay sa survey pangkomunidad o pagsusuri sa sitwasyon na ginawa ng mga kasapi ng Sangguniang Barangay o ng mga lider ng mga organisasyong pangkomunidad, sa tulong ng mga ahente ng pagbabago. Ito ay listahan ng lahat nang mga programa at proyekto para sa komunidad. Lahat ng barangay ay mayroong Plano sa Pag-unlad ng Barangay. Maaari ka ring kumonsulta sa iyong Punong Barangay o kasapi ng Sangguniang Barangay hinggil sa isang proyekto na hindi pa naipapatupad. Maaari kang mamili ng proyekto mula sa listahan.

Narito ang isang halimbawa ng listahan ng mga aktibidad o proyektong makatutulong sa Barangay Mapayapa upang harapin ang mga suliranin nito:

- ◆ Proyekto para sa suplay ng tubig
- ◆ Programang pangkabuhayan
- ◆ Mga programa para sa pagbasa at pagbilang
- ◆ Programa ng pagpapakain para sa mga bata
- ◆ Mga seminar hinggil sa mga pangunahing sakit sa komunidad
- ◆ Proyekto para sa paglilinis ng kubeta
- ◆ Mga seminar hinggil sa pag-aabuso sa bata
- ◆ Seminar sa pagpapalano ng pamilya
- ◆ Seminar sa waste management

IKALAWANG HAKBANG: Piliin ang proyekto na sa iyong palagay ay kaya mo o ng iyong grupong maipatupad. Maaari kang kumonsulta sa mga miyembro ng iyong komunidad hinggil sa proyektong makakatugon sa kanilang pangunahing pangangailagan.

Dahil sa ang Barangay Mapayapa ay mayroong problema sa kanyang lumalaking populasyon, maaari itong maglunsad ng isang Seminar sa Pagpapalano ng Pamilya para sa kanyang mga residente.

IKATLONG HAKBANG: Ihanda ang plano ng proyekto. Naglalaman ito ng mga sumusunod:

- A. Pangalan ng Proyekto: (Halimbawa: Seminar sa Pagpapalano ng Pamilya)
- B. Takdang Panahon ng Proyekto: (Halimbawa: Enero 16 – 17, 2001)
- C. Layunin ng Proyekto: (Halimbawa: Bigay ng kaalaman ang mga residente ng Barangay Mapayapa hinggil sa iba't ibang pamamaraan sa pagpapalano ng pamilya)
- D. Inaasahang Resulta: (Halimbawa: Matapos ang seminar, ang mga residente ng Barangay Mapayapa magkakaroon ng kaalaman hinggil sa iba't ibang pamamaraan sa pagpapalano ng pamilya)
- E. Mga Estratehiya:
 - ◆ Magpadalo ng mga tagapagsalita upang talakayin ang mga bentaha ng pagpapalano ng pamilya. Ang mga tagapagsalitaang ito ay maaaring magmula sa Kagawaran ng Kalusugan (DOH), Komisyon sa Populasyon (POPCOM), at sa Family Planning Organization of the Philippines (FPOP).

- ◆ Mamigay/magpakalat ng mga pang-impormasyon at edukasyunal na materyales hinggil sa iba't ibang pamamaraan ng pagpapalano ng pamilya.
- ◆ Hinggin ang tulong pampinansya ng Sangguniang Barangay o ng Organisasyong Pangkomunidad

F. Iskedyul ng mga gawain at mga taong responsable para sa bawat gawain

Tinalakay natin sa mga nagdaang aralin na kinakailangan ang pakikilahok mula sa mga miyembro upang maabot ng isang komunidad ang pag-unlad. Paano makakalahok ang mga miyembro at organisasyon sa komunidad sa pagpapatupad ng mga proyekto? Natatandaan mo ba ang plano sa pagkilos na tinalakay natin sa Aralin 2?

Ang iskedyul ng mga gawain at mga taong responsable ay bahagi ng plano sa pagkilos. Ito ay nagtatakda ng tiyak na gawain sa isang tiyak na tao o organisasyon. Ang mga gawain at responsibilidad na ito nagpapakita ng detalyadong aktibidad na dapat gampanan ng mga miyembro o organisasyon sa komunidad sa pagpapatupad ng isang tiyak na proyekto.

Sa ibaba ay isang halimbawa ng isang iskedyul ng mga gawain para sa mga aktibidad sa isang proyekto.

Aktibidad	Iskedyul	Taong Responsable
Humingi ng permiso mula sa Punong Barangay at mga lider pangkomunidad upang makapagdaos ng pulong para sa mga mag-asawa	Disyembre 3, 2000	Noel Saliendra
Pag-imbata sa isang tagapagsalita o eksperto	Disyembre 4, 2000	Leticia Zamora
Paghingi ng pondo mula sa Sanggunian o mula sa organisasyong pangkomunidad	Disyembre 10, 2000	Caridad Santos
Pagtiyak sa pagdalo ng tagapagsalita o eksperto	Disyembre 12, 2000	Miguelito Rosal
Paglulunsad ng Seminar sa Pagpapalano ng Pamilya	Enero 16-17, 2001	Mga residente o miyembro ng Organisasyong Pangkomunidad

G. Maghanda ng Pondo ng inaasahang gastusin para makumpleto ang proyekto:

Gastos sa pagkain	₱ 2,000
Honorarium para sa tagapagsalita	₱ 1,000
Iba pang gastusin	<u>₱ 1,000</u>
Total	₱ 4,000

Naintindihan mo ba ang mga naunang hakbang na kinakailangan upang maging matagumpay ang paggawa ng isang Proyekto para sa Kaunlaran ng Komunidad? Kung oo, magaling! Kung hindi, repasuhin lamang ang mga tinalakay sa itaas. Maaari mo ring rebyuhin ang Aralin 3 upang higit mong maintindihan ang bahagi hinggil sa pagpapalano ng proyekto, kasama na ang mga ibinigay na halimbawa.

Ngayon ay puwede ka nang magpatuloy sa pagbabasa ng mga susunod sa hakbang sa pag-uumpisa, pagpapalano at pagpapatupad ng proyekto.

IKAAPAT NA HAKBANG: Ilunsad ang iyong mga aktibidad at sundan ang mga aktibidad ayon sa Plano ng Pagkilos

Halimbawa, maaari mong tanungin ang ibang miyembro na nabigyan ng mga gawain at responsibilidad hinggil sa kanilang inabot. Makakarating ba ang lahat ng inaasang tagapagsalita at eksperto sa takdang araw ng seminar? Puwede ring susugan mo ang paghingi ng pondo para sa iyong aktibidad o proyekto. Kailan dadating ang pondo? Higit pa, tingnang mabuti kung ang mga paghahanda para sa mga materyales at pasilidad na gagamitin sa seminar ay naihanda na. Maaari mo rin itong gawin isang linggo bago ang seminar.

Tiyakin ang pagdalo sa pagpapatupad ng aktibidad o proyekto. Tiyakin kung ang mga imbitadong kalahok at manonood ay nakarating sa panahon ng pagpapatupad ng implementasyon ng aktibidad o proyekto.

Tingnan kung ang iyong iskedyul ay naka-ayon sa iyong plano ng pagkilos.

IKALIMANG HAKBANG: Tasahin kung naabot ng aktibidad o proyekto ang mga layunin ng iyong plano ng pagkilos.

Ang ebalwasyon ay mahalaga sa pagtatasa ng ating mga aktibidad o proyektong pangkomunidad. Dapat nating laging tandaan na ang mga aktibidad o proyektong ating ipinapatupad ay mayroong layunin. Ang ating mga aktibidad o proyekto ay naglalayong harapin ang mga tukoy na suliranin sa ating pamayanan.

Sa pamamagitan ng pagtatasa, natataya natin kung naaabot natin ang ating mga layunin. Maari din nating tasahin ang mga natutunan ng bawat kalahok sa aktibidad. Halimbawa'y kung tayo'y nagdaos ng isang seminar sa pagpapalano ng pamilya. Ano ang mga inaasahan natin sa mga kalahok? Naabot ba natin ang mga inaasahang ito? Ano ang natutunan nila sa seminar? Paano nila ito magagamit sa kanilang pang-araw-araw na buhay?

Maaari nating tasahin ang Seminar sa Pagpapalano ng Pamilya sa pamamagitan ng isang kagamitan sa pagtatasa (maaaring ito ay isang talasagutan). Ang tala-sagutang ito ay maaaring magtanong sa mga kalahok hinggil sa iba't ibang pamamaraan ng pagpapalano ng pamilya at kung papaano nila magagamit ang pagpapalano ng pamilya sa araw-araw nilang pamumuhay.

Maaari din tayong lumikha ng grupong taga-antabay na siyang iikot sa komunidad. Ang grupong ito ay maaaring magtanong sa mga residente kung papaano nila balak gamitin ang kanilang natutunan sa seminar. Maaari din nilang ipaalam sa mga pamilya ang mga serbiyong makukuha mula sa health center ng komunidad.

IKA-ANIM NA HAKBANG: Batay sa resulta ng iyong ebalwasyon, maaari mo o ng iyong grupong mataya kung kinakailangan pa ng kasunod (follow-up) na aktibidad ng mga nagsilahok hinggil sa paksang iyong tinalakay. Pagkatapos ay maaari kang mag-umpisang muli ng bagong proyekto.

Halimbawa, matapos mailunsad ang seminar sa pagpapalano ng pamilya, maaaring naisin ng mga kalahok o ng mga residente na magbuo ng isang team o grupo na tutulong upang ipalaganap ang pagpapalano ng pamilya sa komunidad. Ang grupong ito ay maaaring makipagtulungan sa health center o sa rural health unit ng komunidad. Maaaring isa itong bagong proyektong kaugnay pa rin sa iyong nakaraang proyekto.

Alamin Natin ang Iyong mga Natutuhan

Ito ang iyong takdang aralin para sa modyul na ito. Isa sa mga problema ng Barangay Mapayapa ay ang ukol sa tamang pagsasaayos ng basura o tamang pagtatapon ng basura. Maghanda ng isang plano ng proyekto na makatutulong sa Barangay Mapayapa upang maharap ang problemang ito. Nasa ibaba ang isang balangkas na maaari mong sundan sa paghahanda ng iyong plano ng proyekto:

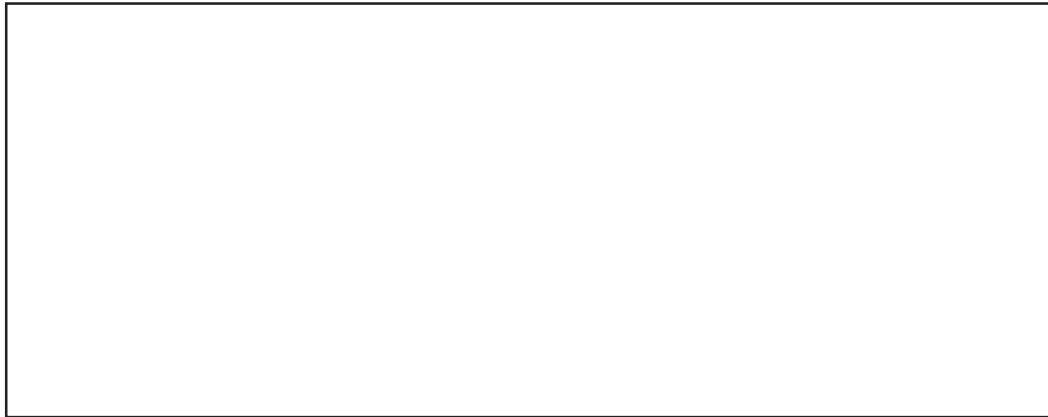
1. Pangalan ng Proyekto
2. Takdang Panahon ng Proyekto
3. Layunin ng Proyekto
4. Inaasahang Resulta
5. Mga Pamamaraan sa Pagpapatupad ng Proyekto
6. Iskedyul ng mga Aktibidad
7. Tinatayang Pondo

Nasa ibaba ang isang *form*. Punuan lamang na ito ng tamang impormasyon. (Kung gusto mo, maaaring gumamit ng hiwalay na papel para sa iyong plano ng pagkilos.)

1. Pangalan ng Proyekto: _____
2. Takdang Panahon ng Proyekto: _____
3. Mga Layunin ng Proyekto:
 - a. _____
 - b. _____
 - c. _____
 - d. _____
 - e. _____
4. Inaasahang Resulta: _____
5. Mga Pamamaraan sa Pagpapatupad ng Proyekto:
 - a. _____
 - b. _____
 - c. _____
6. Iskedyul ng mga Aktibidad

Aktibidad	Iskedyul	Taong Responsable

7. Tinatayang Pondo para sa Proyekto

Matapos ihanda ang iyong plano ng pagkilos, ipakita ito sa iyong *Instructional Manager* o *Facilitator* para sa mga komentaryo. Kung walang nariyang *Instructional Manager* o *Facilitator*, maaari mong ipakita ang iyong proyekto sa isang kamag-aral, sa inyong Punong Barangay, o sa isang miyembro ng Sangguniang Barangay. Maaari mo rin itong ipakita sa iyong dating guro, sa mga kapamilya o mga kaibigan. Matutulungan ka nilang pagbutihin pa ang iyong nagawa. Pagkatapos ay ihambing ang lahat ng iyong mga kasagutan sa *Batayan sa Pagwawasto* sa pp. 65–67.

Tandaan ang ating sinabi sa dulo ng Aralin 2—ang isang plano ng pagkilos ay walang silbi kung ito’y hindi maipapatupad. Ang susunod mong hamon ay kausapin ang inyong Punong Barangay o ang isang miyembro ng Sangguniang Barangay ukol sa mga paraan upang ang iyong plano ng pagkilos ay maipatupad. Maaari itong mangahulugan ng pakikipagtulungan sa mga miyembro ng komunidad o mga organisasyon sa komunidad. Sa pamamagitan ng sama-samang paggawa sa gabay ng pakikilahok at pakikipagtulungan, malamang na mapapabuti mo pa ang kalidad ng pamumuhay sa iyong komunidad.

Tandaan Natin

Mahalagang tandaan ang mga sumusunod:

- ♦ Ang pagpapasimula, pagpapalano at pagpapatupad ng isang proyekto para sa kaunlaran ng komunidad ay mayroong anim na hakbang, ito ay:

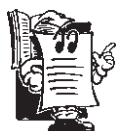
UNANG HAKBANG: Pagkonsulta sa Planong Pangkaunlaran para sa Pag-unlad ng Barangay

IKALAWANG HAKBANG: Pagpili ng proyekto na sa iyong tingin ay kaya mo o ng iyong grupong ipatupad. Maaari ding kumonsulta sa mga miyembro ng iyong komunidad hinggil sa proyektong makasapat sa kanilang pangunahing pangangailangan.

- IKATLONG HAKBANG:** Ihanda ang plano ng proyekto.
- IKAAPAT NA HAKBANG:** Ilunsad ang iyong mga aktibidad at patnubayan ang mga aktibidad ayon sa plano ng pagkilos.
- IKALIMANG HAKBANG:** Tasahin kung naabot ng aktibidad o proyekto ang mga layunin ng inyong plano sa pagkilos.
- IKAAANIM NA HAKBANG:** Batay sa resulta ng iyong pagtatasa, matataya mo o ng iyong grupo kung kinakailangan pa ng mga kalahok ng kasunod na aktibidad hinggil sa paksang iyong tinalakay. Pagkatapos ay maaari ka na muling magsimula ng panibagong proyekto.

- ◆ Ang isang plano sa pagkilos ay naglalaman ng mga sumusunod:
 1. Pangalan ng Proyekto
 2. Takdang Panahon ng Proyekto
 3. Mga Layunin ng Proyekto
 4. Inaasang Resulta
 5. Mga Pamamaraan sa Pagpapatupad ng pangkomunidad na aktibidad o proyekto
 6. Iskedyul ng mga gawain at taong responsible para sa bawat gawain
 7. Tinatayang Pondo

Ito na ang huling bahagi ng modyul! Masigabong pagbati sa iyong pagkatapos nito. Nagustuhan mo ba ang modyul? May natutunan ka bang kapaki-pakinabang dito? Ang lagom ng mga batayang punto ay nasa kabilang pahina upang matandaan mo itong mabuti.

Ibuod Natin

Matapos aralin ang modyul na ito, mahalagang tandaan mo ang mga sumusunod:

Ang *pagpapaunlad ng komunidad* ay naglalayong maabot ang pagyabong at kaunlaran sa komunidad upang pabutihin ang kalidad ng pamumuhay ng mga residente.

Ang pag-unlad ng isang komunidad ay nakabatay sa mga sumusunod na salik:

- ◆ Epektibong pagpapakilos sa mga residente sa panahon ng mahigpit na pangangailangan (emergency) o kung may kinakaharap na mga suliranin.
- ◆ Ang mga aktibidad at proyektong sisimulan at ipapatupad ay dapat na nakabatay sa mga natukoy na pangangailangan ng mga tao.

- ◆ Ang mga lider komunidad ay nakatakdang resolbahin ang mga suliranin ng komunidad at may interes na pabutihin ang buhay ng kanilang kapwa residente.
- ◆ Karampatang pagkilala ng mga lider sa kung anumang tipo o kalidad ng pakikilahok ang ipinakita ng mga kasapi ng komunidad para sa kanilang proyekto at mga gawain.
- ◆ Pakikilahok ng mga miyembro ng komunidad sa paggawa ng desisyon, sa pagsusuri ng problema, at pagtukoy at pagpapauna sa mga pangangailagan.
- ◆ Alam ng mga tao ang kanilang mga kalakasan at mga kahinaan.
- ◆ Ang mga tao ay nagkakaisa sa pagkamit ng kanilang mga layunin.
- ◆ Ang mga paraan upang matukoy ang mga suliranin at pangangailangan ng ating komunidad ay ang sumusunod:
 - Survey pangkomunidad
 - Pagtatasa ng mga kalahok
 - Konsultasyon sa komunidad
 - Direktang pagmamasid
 - Focus Group Discussion
- ◆ Ang pag-unlad ng isang komunidad ay maaabot kung ang mga miyembro nito ay sama-samang kikilos sa pagharap sa mga suliranin at pangangailangan ng komunidad. Dapat kilalanin ng mga residente ang kanilang papel sa pakikilahok sa mga pangkomunidad na aktibidad at proyekto. Maaari silang makatulong sa pamamagitan pagdalo sa mga pulong bayan, pakikilahok sa mga kampanya sa kalinisan, atbp.
- ◆ Ang pag-unlad ng komunidad ay nakabatay nang malaki sa kanyang mga miyembro. Kung ang komunidad ay may dedikadong lider at mayroong mga miyembrong masiglang nakikilahok sa mga pagsisikap para sa kaunlaran ng komunidad, at sa tulong ng mga takdang ahensiya ng pamahalaan at ng pribadong sektor, ang komunidad na iyon ay may mas malaking pag-asang umunlad.
- ◆ Ang pag-unlad ng isang barangay ay hindi lamang sa pamamagitan ng mga pagsisikap ng isa, dalawa o tatlong tao, kundi ng sama-samang pagsusumikap ng bawat miyembro ng komunidad. Ang mga miyembrong ito ay kinabibilangan ng kanilang mga lider, mga ahente ng pagbabago at mga boluntaryo.

Anu-ano ang mga Natutuhan Mo?

Pag-aralan ang sitwasyon sa ibaba. Pagkatapos, batay sa iyong napag-aralan hinggil sa partisipasyon, ay sagutin ang mga kasunod na tanong.

Ang Barangay Murphy ay isang papaunlad na komunidad sa Lungsod Quezon. Ito ay mayroong palengke at iba't ibang mga negosyo tulad ng hardware, kainan, at maliliit na mall. Ito ay malapit din sa mga paaralan at iba pang pamayanan. Gayunman, ang Barangay Murphy ay mayroon ding mga suliranin tulad ng pagtatapon ng basura, pagbabara ng trapiko, mga baradong kanal, papataas na antas ng krimen sa mga kabataan at ang paggamit ng droga ng mga kabataan at matatanda.

Ilang beses nang nilapitan ng organisasyon ng Barangay Murphy, na binubuo ng mga residente, ang kanilang mga lider hinggil sa mga problema sa kanilang komunidad. Napansin din ng organisasyon na ang mga proyektong ipinapatupad ng mga opisyal ng barangay ay pawang nakatutok sa mga proyektong pang-imprastruktura. Sa kanilang pagtingin ay walang silbi ang mga proyektong ito para sa mga tao. Ang mga residente sa komunidad ay mas higit na nangangailangan ng pasilidad sa kalusugan at gamot dahil marami na ang nagkakaroon ng mga pangkaraniwang sakit.

Nakikita ng kanilang punong barangay at mga kagawad ang ganitong mga alalahanin ngunit hindi nila ito nilalapatan ng aksyon. Naniniwala silang walang problema hangga't ang komunidad ay kumikita mula sa mga negosyo. Ipinagmamalaki rin nila na ang kanilang komunidad ay maunlad dahil sa laki ng kanilang kinikita mula sa mga koleksiyon sa buwis at iba pa. Ipinagtatanggol din nila ang mga proyektong kanilang ipinapatupad. Ayon sa kanila, kailangan ang mga proyektong pang-imprastruktura tulad ng mga waiting shed at pagsasaayos ng kalsada upang hikayatin ang mga negosyante na magnegosyo sa kanilang komunidad. Ikinalulungkot ng organisasyon ng Barangay Murphy ang kasagutan ng kanilang mga lider. Hindi na nila alam kung ano pa ang kanilang gagawin.

1. Sumasang-ayon ka ba sa pananaw ng mga namumuno sa Barangay Murphy na maunlad nga ang kanilang komunidad? Bakit? (2 puntos)

2. Batay sa iyong mga napag-aralan sa modyul na ito, ano ang iyong konsepto ng isang maunlad na komunidad? (2 puntos)

3. Kung ikaw ay miyembro ng kanilang organisasyon, paano mo hihikayatin ang mga namumuno ng Barangay Murphy na makipagtulungan sa pagharap sa mga natukoy na suliranin ng kanilang komunidad? (2 puntos)

4. Maaari bang umunlad ang Barangay Murphy nang walang pakikilahok ang mga pinuno nito? Bakit? (2 puntos)

5. Anong papel ang ginagampanan ng organisasyon ng Barangay Murphy sa kanilang komunidad? Bakit? (2 puntos)

6. Gumawa ng isang plano ng pagkilos na makahaharap sa mga natukoy na suliranin ng Barangay Murphy. (2 puntos)

Ihambing ang iyong mga sagot sa *Batayan ng Pagwawasto* sa pp. 67–70.

Kung ikaw ay nakakuha ng:

0–4	Dapat mong pag-aralang muli ang buong modyul.
5–7	Kailangan mo lang balikan ang mga araling hindi mo naintindihan.
8–10	Magaling! Kailangan mo lang balikan ang mga bahagi ng modyul hindi mo naintindihan.
11–12	Napakagaling! Maaari ka nang tumuloy sa susunod na modyul.

Batayan sa Pagwawasto

A. Anu-ano na ang mga Alam Mo? (pp. 2–4)

1. **Sang-ayon** – Mahalaga para sa komunidad na magpatupad o kumilos sa mga aktibidad o proyektong makapagpapabuti sa kalidad ng pamumuhay ng mga residente nito.
2. **Hindi Sang-ayon** – Maaaring manggaling sa loob o labas ng komunidad ang taong magpapasimuno ng pagbabago sa komunidad. Ahente ng pagbabago ang tawag sa taong ito dahil siya ay makatutulong sa komunidad upang harapin ang mga suliranin at pangangailangan nito.
3. **Sang-ayon** – Ang isang responsableng mamamayan ay minamanmanan ang mga pangangailangan ng kanyang komunidad. Ngunit hindi siya tumitigil sa pagmamasid lamang. Nakikilahok rin sa pagpapatupad ng mga aktibidad o proyekto na makakatulong sa kanyang kapwa residente.
4. **Sang-ayon** – Ang pagkakaroon ng mga miyembong nagkakaisa at madaling mapakilos ay isang salik na nakatutulong sa pag-unlad ng komunidad. Mahirap para sa isang komunidad na magpatupad ng mga aktibidad o proyektong pangkaunlaran kung ayaw makilahok ng mga miyembro.
5. **Hindi Sang-ayon** – Dapat himuking makilahok ang sinumang miyembro ng komunidad na ayaw makilahok at makisali sa mga proyektong pampamayanan. Dapat na ipaliwanag ng mga miyembro sa mga hindi nakikilahok na miyembro na ang anumang aktibidad o proyektong pangkomunidad ay maaaring makatulong upang pabutihin ang kailidad ng pamumuhay ng mga tao. Dapat ring malaman ng miyembrong ito na siya ay may papel sa komunidad. Ito ay dahil sa ang mga suliraning pangkomunidad ay hindi lamang nakaaapekto sa isang pamilya sa komunidad kundi sa lahat ng pamilya sa pamayanan.
6. **Hindi Sang-ayon** – Ang sarbey pangkomunidad ay isa lamang aktibidad na maaaring makatulong sa mga residente upang tukuyin at iprioridad ang mga pangangailangan sa kanilang komunidad. Mayroon pang ibang paraan at daan upang matukoy ang mga suliranin sa komunidad.
7. **Sang-ayon** – Ang isang aktibidad o proyektong pangkomunidad na nakabatay sa mga pangangailagan ng lahat ng tao ay makahihikayat sa pakikilahok ng lahat ng residente. Ang mga residente ay makikilahok dahil alam nilang ang proyekto o aktibidad ay makakatulong sa kanila upang pabutihin ang kalidad ng kanilang pamumuhay. Kung ang mga proyekto ay naglalayong tulungan ang minorya lamang ng komunidad, malamang na ang ibang miyembro ay hindi makilahok.

8. **Sang-ayon** – Ang Plano para sa Pag-unlad ng Barangay ay isang listahan ng mga aktibidad o proyekto sa komunidad na nakabatay sa pangangailangan ng lahat ng tao. Ang listahang ito ay maaaring makatulong sa mga namumuno at miyembro ng komunidad upang matukoy ang mga mahahalagang proyektong makabubuti sa lahat na dapat maipatupad sa komunidad.
9. **Hindi Sang-ayon** – Ang ano mang porma ng pakikilahok sa komunidad ay makakatulong sa pag-unlad ng komunidad, maging ito man ay sa pamamagitan ng pagkukusang-loob o pagiging ahente ng pagbabago.
10. **Hindi Sang-ayon** – Ang sinumang tao mula sa loob o labas ng komunidad ay maaaring maging tagapagsalita o eksperto. Hanggat ang isang tao ay may sapat na edukasyon o kaalaman hinggil sa mga paksa, programa at serbisyong maaaring talakayin upang masagot ang isang tiyak na suliranin.

B. Aralin 1

Pag-isipan Natin Ito (pahina 8)

(Ang mga ito ay mga halimbawang sagot lamang, gayunman, ang iyong mga kasagutan ay maaaring kahawig ng mga ito. Maaari mong ipakita ang iyong trabaho sa iyong *Instructional Manager* o *Facilitator* para sa mga komentaryo.)

1. Ang mga dahilan ng pag-unlad ng Barangay Buena ay:
 - a. ang pamumunong ipinakita ng kanilang punong barangay – Ang kanilang punong barangay ay nagsisikap na kausapin ang mga residente hinggil sa kanilang mga pangangailangan sa komunidad.
 - b. ang pakikilahok ng mga residente sa komunidad – Ang mga residente ay ganap na responsable sa pagdalo sa mga pulong sa komunidad.
 - c. epektibong pagpapakilos ng mga residente sa panahon ng matinding pangangailangan (emergencies) o kung may mga problemang kinakaharap – Nangangahulugan ang epektibong pagpapakilos ng pag-oorganisa ng mga tao para sa kolektibong pagkilos upang harapin ang mga suliraning kinakaharap ng komunidad na nakakaapekto sa kanilang lahat, kasama na ang mga biktima, ang mga organisado at maging ang mga di-organisadong grupo sa komunidad.
 - d. mga aktibidad o proyektong pinasisimulan at ipinapatupad batay sa mga tukoy na pangangailangan ng mga tao.

- e. mga may malasakit na namumuno sa komunidad na ang tanging interes ay bigyang lunas ang mga pangangailangan ng mga tao.
 - f. ang sapat na pagkilala ay iginagawad ng namumuno sa anumang klase o kalidad ng pakikilahok ng mga miyembro ng komunidad sa mga aktibidad o proyekto.
 - g. ang pakikilahok ng mga miyembro ng komunidad sa paggawa ng desisyon at maging sa pagsusuri sa suliranin at sa pagtukoy at pagpapauna sa mga pangangailangan. Ang mga residente ay nakikilahok din sa proseso ng pagpapalano at sa pagpapatupad ng mga proyekto. Ang pinakamahalaga — sila ang makikinabang sa mga proyektong ito.
 - h. nalalaman ng mga tao ang kanilang mga kalakasan at kahinaan – Gumagawa ng mga nararapat na pagkilos ang mga residente at mga namumuno upang mapangibabawan ang kanilang mga kahinaan sa pamamagitan ng paghingi ng tulong ng mga ahensiya ng pamahalaan at/o pribadong sektor, ng mga non-governmental organizations (NGOs) o mga organisasyon ng mamamayan (POs).
 - i. nagkakaisa ang mga tao sa pagkamit ng kanilang mga layunin – sama-sama silang kumikilos upang matulungan ang isa't isa sa pagkamit ng kanilang mga layunin.
2. Ang kawalan ng pakikilahok ng mga residente ng Barangay Mala ay nakapipigil sa pag-unlad ng kanilang komunidad. Maaaring mayroon din silang namumunong katulad ng sa Barangay Buena na humihimok sa mga residente, ngunit ang mga residente ng Barangay Mala ay maaaring hindi dumadalo sa mga pulong ng komunidad o sa pagpapatupad ng kanilang mga proyektong pangkomunidad. Ang iba pang dahilan ay maaaring ang mga sumusunod:
 - ◆ ang mga pangangailangan ng komunidad ay hindi natutukoy at naipapauna ng mahusay ng mga namumuno at residente ng komunidad
 - ◆ walang mga aktibidad o proyektong pangkomunidad na sasagot sa mga pangangailangan ng mga tao.
 3. Oo, ang Barangay Mala ay maaaring maging kasing unlad ng Barangay Buena kung magtutulungan ang mga residente at namumuno upang solusyunan ang mga suliranin ng komunidad. Dapat kilalanin ng mga residente ang kanilang papel sa pag-unlad ng kanilang komunidad sa pamamagitan ng pagdalo nang regular sa mga pagpupulong. Maaari din silang makipagtulungan sa pagpapatupad ng mga aktibidad o proyektong pangkomunidad. Ang iba pang salik na maaaring makatulong sa pag-unlad ng Barangay mala ay:

- ◆ tukuyin at ipauna ng mga namumuno at residente ang mga pangangailangan ng kanilang komunidad;
 - ◆ mayroong pagtutulungan sa pagitan ng mga namumuno at mga residente sa pagpapatupad ng mga aktibidad o proyekto para sa pag-unlad ng komunidad;
 - ◆ ang mga residente ay masiglang makikilahok at magkakaroon ng pakialam sa anumang klase ng aktibidad sa komunidad; at
 - ◆ kinukonsulta ng mga namumuno ng komunidad ang mga residente hinggil sa mga proyektong kinakailangan nilang ipatupad.
4. a. Ang pagpapaunlad sa komunidad ay naglalayong maabot ang pagyabong at pag-unlad sa komunidad upang mapabuti ang kalidad ng pamumuhay ng mga residente.
- Mahalagang maabot ang pag-unlad sa komunidad dahil ang isang napaunlad na komunidad ay makatatayo nang mag-isa at kayang harapin ang mga pangangailangan ng mga residente. Ang mga residente ng komunidad ay nagagawang tukuyin ang kanilang mga pangangailangan at umpisahan ang pagkilos upang maharap ang mga pangangailangang ito.
- b. Ang mga salik na nakatutulong sa pag-unlad ng komunidad ay:
1. nagagawa ng komunidad na tukuyin ang mga suliranin at pangangailangan nito na kinakailangang harapin.
 2. dapat asamin ng proyektong pangkomunidad na maresolba ang mga suliranin ng mga residente sa komunidad. Dapat itong maging kapakipakinabang sa lahat at hindi lamang sa iilan
 3. sa pamamagitan ng mga namumuno at residente ay dapat magawa ng komunidad na ipatupad ang mga aktibidad at proyekto nito.

Magbalik-aral Tayo (pahina 17)

1. Ang mga aktibidad o proyektong pangkomunidad ay ipinapatupad para sa mga miyembro ng komunidad.
2. Nilalayon ng mga aktibidad o proyekto para sa pag-unlad ng komunidad na pabutihin ang kalidad ng pamumuhay ng lahat ng miyembro sa komunidad sa pamamagitan ng pagharap sa kanilang mga pangangailangan. Halimbawa, Ang komunidad ay magpapatayo ng isang day-care center dahil ang karamihan sa mga magulang sa komunidad ay nagta-trabaho. Ang center ay mayroong adminitrador at mga boluntaryo na malapit sa mga residente. Sa pamamagitan ng day-care center ay makakahinga ng maluwag ang mga nagtatrabahong magulang tuwing iiwan nila ang kanilang mga anak sa day-care center upang pumasok sa trabaho.

3. Ang mga pangkaunlarang aktibidad o proyekto ay mahalangang nakabatay sa mga pangangailangan ng mga tao dahil ang mga proyektong ito ay naglalayong makatulong sa mga residente upang mapabuti ang kalidad ng kanilang pamumuhay. Halimbawa, sa halip ng pagtutok sa mga proyektong pang-imprastruktura tulad ng mga waiting shed at paggawa ng mga poso, maaaring suriin ng mga namumuno ang kondisyon ng kalusugan sa komunidad. Maaaring nangangailangan ang mga tao ng mga serbisyong pangkalusugan tulad ng pagmimigay ng gamot, pagpapakain para sa mga bata o mga seminar hinggil sa nutrisyon.

Alamin Natin ang Iyong mga Natutuhan (pahina 18)

Ang mga ito ay mga halimbawang sagot. Ang inyong mga sagot ay maaaring bumatay sa inyong pagtingin, ngunit dapat silang magkaroon ng hawig sa mga nasa ibaba. Maaari mong ipakita ang iyong mga sagot sa *Instructional Manager* o *Facilitator* para sa mga komentaryo.

1. Ang isang komunidad ay dumaranas ng pag-unlad kung ang mga tao sa komunidad ay:
 - a. natutukoy ang mga suliranin at pangangailangan sa komunidad;
 - b. kinukonsulta ng mga namumuno sa komunidad ang mga miyembro ng komunidad hinggil sa mga suliranin at pangangailangang natukoy nila;
 - c. may pagkakataon ang mga residente na pakilahok sa pagtukoy ng mga suliranin at pangangailangan sa komunidad;
 - d. aktibong nakikilahok ang mga residente sa pagpapatupad ng mga aktibidad at proyektong pangkomunidad;
 - e. napapakilos ng mahusay ang mga miyembro ng komunidad (mga namumuno at miyembro) sa panahong ng matinding sakuna, tulad ng bagyo, baha at iba pang kalamidad;
 - f. nalalaman ng mga miyembro ng komunidad ang kanilang mga kalakasan at kahinaan. Gumagawa sila ng mga nararapat na aksiyon upang mapangibabawan ang kanilang mga kahinaan sa pamamagitan ng paghingi ng tulong ng mga ahensya ng pamahalaan o pribadong sektor, mga non-governmental organization o mga organisasyon ng mamamayan (POs); at
 - g. ang mga tao ay nagkakaisa sa pagkamit ng kanilang mga layunin. Sila'y nakikipagtulungan sa isa't isa upang maabot ang kanilang mga layunin
2. Ang mga residente ay dapat na may kinalaman sa pagharap sa kanilang mga pangangailangan at suliranin sa komunidad dahil sila ang direktang apektado ng mga suliranin at pangangailangang ito. Sa pamamagitan ng kanilang pakikilahok, nagiging mas mapagsuri at mapagpansin sila sa kanilang kalagayan. Natututo rin silang umasa sa sarili o maging independent. Isa pa, ang kanilang

pakikilahok sa mga aktibidad at proyektong pangkomunidad ay magpapadali sa pagpapatupad sa mga aktibidad o proyektong ito.

3. Ang pakikilahok ay mahalaga sa pagpapaunlad ng komunidad dahil tinutulungan nito ang mga tao na makilala ang kanilang mga kakayahan sa pagsagot sa pangangailangan at problema ng komunidad. Dahil dito ay nalalaman nila ang kanilang kondisyon sa komunidad at nagiging mas sensitibo sa mga pangangailangan ng ibang tao. Napagsasama-sama ng pakikilahok ang lahat ng mga pagsusumikap ng mga tao sa komunidad upang matugunan ang isang tiyak na suliranin o pangangailangan na kanilang natukoy.
4. Ang mga proyektong pangkomunidad ay makatutulong sa pagpapabuti ng kalidad ng pamumuhay ng mga residente dahil ang mga ito ay nakabatay sa mga pangangailangan ng mga tao sa komunidad. Ang mga proyektong ito ay nagbibigay ng dagdag na kaalaman at edukasyon sa mga residente sa proseso ng implementasyon nito. Maliban pa sa tinutulungan ng mga proyektong ito ang mga residente upang matugunan ang kanilang mga pangangailangan, nakatutulong din ito sa mga tao upang hasain ang kanilang mga kasanayan at kakayahan.

Halimbawa'y nakita ng mga tao sa komunidad ang pangangailangan na magkaroon ng mga seminar hinggil sa kabuhayan. Ang karamihan sa mga residente ay kakaunti ang kinikita sa kanilang trabaho kaya kailangan nilang magkaroon ng iba pang mapagkakakitaan. Hiniling nila na magkaroon ng seminar hinggil sa preserbasyon ng pagkain. Habang nagaganap ang seminar, maaaring matuklasan ng ilang tao na marunong na pala silang magpreserba ng pagkain. Hindi lamang nila naisip noon na gawin itong negosyo. Nakatulong ang seminar upang matuklasan nilang ang preserbasyon ng pagkain ay maaaring maging isang alternatibong paraan ng pagkita ng pera upang matugunan ang mga pang-araw-araw na pangangailangan.

C. Aralin 2

Magbalik-aral Tayo (pp. 30–31)

1. Si Mang Tasyo ay isang di-nakikilahok na miyembro ng komunidad. Hindi pa siya dumadalo as anumang pagpupulong ng komunidad kahit na siya'y naimbitahan na nang napakaraming beses.
2. Si Mang Igme ay isang nakikilahok na miyembro ng komunidad dahil hinihikayat niya ang lahat upang dumalo sa mga pulong ng komunidad. Siya ay isa ring instrumento ng pagbabago o ahente ng pagbabago dahil ibinabahagi niya ang kanyang mga natutunan sa kanyang kapwa residente.

3. Hinikayat ni Mang Igme ang anak ni Mang Tasyo na kumbinsihin ang kanyang ama na sumali sa kanilang pagsisikap na mapabuti ang barangay. Ito ay sa pamamagitan ng pag-imbata kay Cita sa isang pulong kaugnay ng mga problema ng kanilang komunidad.
4. Kayang kumbinsihin ni Mang Tasyo na itigil na ang paggamit ng dinamita sa pangingisda sa pamamagitan ng sumusunod:
 - ◆ pagpapaalam kay Mang Tasyo hinggil sa mga epekto ng paggamit ng dinamita sa pangingisda sa coral reefs at mga isda;
 - ◆ pagpapaalam kay Mang Tasyo kung papaanong maaaring makaapekto sa kanilang huli sa hinaharap ang paggamit ng dinamita sa pangingisda; at
 - ◆ pagpapaalam kay Mang Tasyo hinggil sa mga umiiral na batas laban sa paggamit ng dinamita sa pangingisda.
5. Ito ay isang halimbawang sagot. Ang iyong sagot ay maaaring bumatay sa iyong pagtingin. Maaari mong ipakita ang iyong sagot sa *Instructional Manager* o *Facilitator*. Maaari mo ring talakayin ang iyong sagot sa isang kapamilya, kaibigan o kamag-aral.

Natutuhan kong mahalaga ang pakikilahok sa aking komunidad. May responsibilidad ako sa pagpapaunlad ng aking komunidad. Maaari akong makilahok sa pamamagitan ng pagdalo ng mga pulong ng komunidad. Liban pa sa magbibigay ito ng impormasyon sa akin hinggil sa kalagayan ng aking komunidad, ang mga pulong na ito ay makatutulong sa aking upang matutunan ang iba pang bagay tulad ng mga bagong proyektong pangkomunidad. Ako ay dapat na makilahok kung mayroong mga aktibidad at proyektong pangkomunidad dahil pag-unlad ko rin ang pag-unlad ng aking komunidad.

Alamin Natin ang Iyong mga Natutuhan (pp. 39–40)

Mga halimbawang sagot ito, ngunit kinakailangan ang iyong mga kasagutan ay may hawig sa mga ito. Maaari mong ipakita ang iyong mga sagot sa *Instructional Manager* o *Facilitator* para sa mga komentaryo.

1. Haharapin ng mga komite ang mga problema ng komunidad sa pamamagitan ng pagtatalaga ng isang tiyak na suliranin sa bawat komite. Halimbawa, isang problema ng Barangay Lumang Lipunan ay ang pangangasiwa sa basura. Ang komite sa pangangasiwa sa basura ay maaatasang gawin ang mga sumusunod:
 - ◆ magbigay ng mga seminar hinggil sa wastong pagtatapon ng basura tulad ng paghihiwa-hiwalay ng basura, pako-kompost, at pagrerecycle;

- ◆ magpakalat ng impormasyon hinggil sa mga ordinansa, resolusyon o batas na tumutukoy sa wastong pagtatapon ng basura sa komunidad;
 - ◆ magpakilos ng mga kampanyang pangkalinisan sa komunidad. Ang kabataan ay maaaring mahimok na makilahok sa ganitong mga kampanya; at
 - ◆ makipag-ugnayan sa mga ahensiya ng pamahalaan na makakatulong sa pagtuturo sa mga residente sa komunidad kung papaano nila maitatapon nang tama ang basura.
2. Naging isang ahente ng pagbago si Mang Pepe sa kanilang komunidad dahil tinalakay niya ang kanyang mga obserbasyon hinggil sa kanilang komunidad. Hindi siya nagdalawang isip na isiwalat ang mga problemang kanyang nakikita sa komunidad. Nais din niyang ibahagi ang kanyang mga obserbasyon sa mga kapwa residente. Ginawa ito ni Mang Pepe dahil alam niyang makatutulong siya sa pagharap sa kanilang mga problemang pangkomunidad.
 3. Oo, si Mang Pepe at ang mga kasama sa komunidad ay magtatagumpay dahil maaga nilang tinukoy at kinilala ang kanilang mga problemang pangkomunidad. Lahat sila'y nagnanais na harapin ang mga problema ng kanilang komunidad na nagdulot ng pagkabuo ng mga komite na tututuk sa mga problema.
 4. Oo, ako ay tutulad kay Mang Pepe kung mayroon ding akong mga katulad na obserbasyon sa aking komunidad. Mahalaga na ako ay nakatutulong sa aking komunidad at kapwa residente sa anumang paraan. Naniniwala akong nabibigyang kapangyarihan ko ang aking komunidad sa pagtulong sa mga tao na malaman ang aming mga suliranin at pangangailangan. Hindi ako magdadalawang isip na kausapin ang aming punong barangay dahil ang mga problemang ito ay hindi lamang ako ang naaapektuhan. Ang mga problemang ito ay nakaaapekto sa aming lahat.
 5. Maaari kong hikayatin ang mga miyembro ng aking komunidad na makilahok sa pamamagitan ng pakikipagtalakayan sa kanila kung papaano naaapektuhan ng mga problemang pangkomunidad ang aming mga buhay at ang buhay ng aming mga anak. Tatalakayin ko rin sa kanila na mayroon kaming papel na dapat gampanan sa pagpapaunlad ng aming komunidad.

Dapat naming sariwain ang papel na ito dahil kami ay mga pangunahing tao sa pagpapaunlad. Dapat natin munang isipin kung ano na ang ating naibigay bago ang manisi ng iba kung sakaling mayroon kaming anumang mga reklamo sa kalagayan ng aming komunidad.

6. Mahalaga ang iyong partisipasyon sa pagpapaunlad ng iyong komunidad. Sa pamamagitan ng iyong partisipasyon, malalaman ninyo kung papaano ninyo tutukuyin at lulutasin ang mga pangangailangan ng iyong komunidad. Matututo rin kayong hindi umasa sa iba. At dahil ang mga miyembro ng komunidad ang nagpapasya at nakukusas, malaki ang posibilidad na magtatagumpay ang proyekto ng komunidad.
7. Kung walang partisipasyon ang mga miyembro ng komunidad sa mga proyektong inilulunsad, malamang na hindi magtatagumpay ang mga ito. Para umunlad ang isang komunidad, nararapat na lahat ng miyembro ay makilahok. Kung hindi, walang prokyektong mabubuo at magtatagumpay. Sa gayon, hindi uunlad ang komunidad.

D. Aralin 3

Alamin Natin ang Iyong mga Natutuhan (pp. 50–52)

Ito isang halimbawa ng isang plano sa pagkilos. Maaari mong ipakita ang iyong plano ng pagkilos sa *Instructional Manager* o *Facilitator* para sa mga komentaryo.

1. Pangalan ng Proyekto: **Oplan Kalinisan ng Kapaligiran**
2. Takdang Panahon ng Proyekto: **Enero 6, 2001 – Enero 27, 2001**
3. Mga Layunin ng Proyekto:
 - ◆ maturuan ang mga tao sa iba't ibang pamamaraan ng tamang pangangasiwa sa basura;
 - ◆ maipaalam sa mga tao ang mga umiiral na ordinansa at resolusyong pangkomunidad, at mga batas hinggil sa pagtatapon ng basura; at
 - ◆ maipaliwanag sa mga tao ang kahalagahan ng disiplina sa pagpapatupad ng proyekto sa tamang pangangasiwa sa basura.
4. Inaasahang Resulta:

Matapos ang proyektong ito, ang mga residente ay:

- ◆ gagamit ng mga tamang paraan ng pangangasiwa sa basura tulad ng pagrerecycle, pako-kompost, at paghihiwa-hiwalay ng basura;
- ◆ patatatagin ang estriktong pagpapatupad ng tamang paraan ng pangangasiwa sa basura sa komunidad;
- ◆ mangunguna sa mga kampanya para sa kalinisan; at
- ◆ mapapakilos ang kabataan upang mangampanya para sa tamang paraan ng pangangasiwa sa basura.

5. Mga Pamamaraan sa Pagpapatupad ng Proyekto:

- ◆ Makipag-ugnayan sa Metropolitan Manila Development Authority (MMDA) hinggil sa mga maaaring maging tagapagsalita at resource persons para sa mga seminar at pagsasanay na idadaos sa komunidad;
- ◆ manghiram ng mga video na nagpapakita sa iba't ibang tamang paraan ng pangangasiwa sa basura — isang palabas o dokumentaryo sa pagrerecycle, pako-kompost, at paghihiwa-hiwalay ng basura sa ibang bansa;
- ◆ mag-imbita ng punong barangay o manananggol upang talakayin ang mga ordinansa at resolusyon o batas na tumutukoy sa pangangasiwa sa basura;
- ◆ imbitahan ang lahat ng sektor sa komunidad para sa seminar at pagsasanay sa pangangasiwa sa basura; at
- ◆ pakilusin ang grupo ng mga kabataan sa komunidad upang mag-imbita ng iba pang makikilahok upang makarating sa seminar at pagsasanay.

6. Iskedyul ng mga Aktibidad:

Aktibidad	Iskedyul	Taong Responsable
Gumawa ng sulat para imbitahan ang mga posibleng tagapagsalita o resource person para sa seminar	Enero 9, 2001	Taga-ugnay ng Kabataan
Hingin ang permiso ng punong barangay para sa paggamit ng bulwagan para sa seminar sa pangangasiwa sa basura	Enero 11, 2001	Manong Procarpio, Presidente ng organisasyong pangkomunidad
Makipagtulungan sa MMDA para sa mga video tape ng pangangasiwa sa basura sa ibang bansa	Enero 15, 2001	Manang Precy, Sekretarya ng organisasyong pangkomunidad
Bigyang kaalaman ang mga residente ng komunidad (kabilang na ang kabataan at iba pang sektor) hinggil sa seminar sa pangangasiwa sa basura	Enero 15, 2001	Taga-ugnay ng Kabataan
I-follow up ang mga panauhin at resource person para sa seminar. Susugan ang para sa paggamit ng bulwagan. Paalalahanan ang mga residente hinggil sa seminar.	Enero 22, 2001	Manang Tesi
Mamili ng pang-meryenda at pagkain para sa mga kalahok sa seminar	Enero 23, 2001	Taga-ugnay ng Kabataan
Ihanda ang mga materyales para sa seminar (VHS, TV, papel, etc.)	Enero 24, 2001	Mga kabataang boluntaryo
Aktwal na Seminar sa pangangasiwa sa basura	Enero 27, 2001	Dapat kasali ang lahat sa komunidad.

7. Pondo para sa Proyekto:

Gastos sa pagkain:	₱2,500
Gastos sa mga materyales:	₱ 500
Honorarium para sa resource persons:	₱1,000
Iba pa:	<u>₱1,000</u>
	Kabuuan: ₱5,000

E. Anu-ano ang mga Natutuhan Mo? (pp. 55–56)

Ang mga ito ay mga halimbawang sagot. Ang inyong mga sagot ay maaaring batay sa inyong pagtingin. Ipakita ang inyong mga sagot sa *Instructional Manager* o *Facilitator* para sa mga komentaryo.

1. Hindi. Ako ay hindi sumasang-ayon sa mga namumuno ng Barangay Murphy. Maaaring ituring na maunlad na komunidad ang kanilang komunidad kung ang mga pangangailangan at suliranin ng mga residente ay sapat na natutugunan at nahaharap ng mga tao at ng kanilang mga namumuno. Sa kuwento, ang organisasyong pangkomunidad ay ipinagbigay-alam na sa mga namumuno ang mga suliranin sa komunidad na kanilang nakikita. Ipinagkikibit-balikat naman ang mga obserbasyong ito ng mga namumuno dahil para sa kanila ay mas mahalagang ang kanilang komunidad ay kumikita ng malaki.
2. Ang isang maunlad na komunidad ay isang komunidad kung saan ang mga namumuno at mga residente ay magkasamang kumikilos upang resolbahin ang mga suliranin at pangangailangan ng kanilang komunidad. Binibigyan ng pagkakataon ng mga lider ang mga residente na makilahok as anumang aktibidad o proyektong pangkomunidad. Higit pa, ang isang maunlad na komunidad ay isang komunidad na nagagawang tukuyin at ipagpauna ang kanyang mga suliranin at kayang malunasan ang mga suliraning ito. Isa itong komunidad kung saan ang pakikilahok ay magkatuwang na ginagawa ng residente at lider. Magkatulong nilang hinaharap ang kanilang mga pangangailangan.
3. Kung ako ay miyembro ng organisasyon, maaari kong gawin ang sumusunod:
 - ♦ Gagawa ako ng petisyong humihiling sa aming pamunuan na aksyunan ang aming mga reklamo. Ang sulat na ito ay ipapasa sa iba pang miyembro ng aming komunidad para sa kanilang lagda. Layunin ng sulat na kumbinsihin ang aming pamunuan na gusto naming matugunan ang mga problemang pangkomunidad.

- ◆ Maari kong ipanukala na magkaroon ng usapan (dialog) sa pagitan ng mga residente at ng pamunuan. Ang usapang ito ang aming magiging paraan upang masabi sa kanila ang aming mga suliranin at ang pag-asa sa kagyat na pagtugon sa mga suliraning ito.

Maaaring marami ka pang ibang kasagutan sa tanong na ito. Maaari mo itong ipakita sa iyong *Instructional Manager*.

4. Hindi, ang Barangay Murphy ay hindi maaaring makatamo ng pag-unlad kung walang pakikilahok ng mga namumuno dito. Dapat malaman ng mga lider ng Barangay Murphy ang kanilang papel sa pagtulong sa mga residente ng komunidad. Dapat nilang malaman na may layunin/dahilan ang kanilang pagkahalal bilang mga lider, at iyon ay ang pagsilbihan ang mga kapwa residente. Mahalaga ang kanilang pakikilahok dahil madali nilang maipapatupad ang mga programa at proyektong may silbi para sa mga tao. Ang mga ipapatupad nilang programa at proyekto ay walang saysay hanggat hindi sila nakikilahok dahil ang mga ito ay hindi nakabatay sa mga pangangailangan ng mga tao.

Hindi kakayanin ng organisasyon ng Barangay Murphy na lunasan ang kanilang mga suliranin nang nag-iisa. Kinakailangan din nila ng suporta sa kampanya at pondo. Gayundin, ang kawalang-paglahok ng mga namumuno sa Barangay Murphy ay magpapakita ng masamang halimbawa para sa ibang residente. Maaaring mag-isip ang ibang residente na sila'y wala ring responsibilidad sa pagpapaunlad ng kanilang komunidad.

5. Ginagampanan ng organisasyon ang pagiging ahente ng pagbabago. Ito ay isang ahente ng pagbabago dahil nilalayon niyang lutasin ang mga suliraning pangkomunidad na natukoy na ng mga residente. Sa pamamagitan ng mga miyembro nito, ang organisasyon ay nagsisikap na lutasin ang mga suliranin ng kanilang komunidad sa pamamagitan ng pagbibigay-alam sa kanilang mga lider.
6. Ito isang halimbawa ng plano sa pagkilos. Maaari mong ipakita ang iyong plano sa pagkilos sa *Instructional Manager* para sa mga komentaryo.

1. Pangalan ng Proyekto: **Luntiing Kapaligiran**

2. Takdang Panahon ng Proyekto: **Pebrero 5, 2001 – Pebrero 26, 2001**

3. Mga Layunin ng Proyekto:

- ◆ ipaliwanag sa mga residente ang ikabubuti ng mga puno sa komunidad; at
- ◆ hikayatin ang mga residenteng magtanim.

4. Inaasahang Resulta:

Matapos ang proyektong ito, inaasahang ang mga residente ay:

- ◆ makakaalam kung ano ang mga punong maaaring itanim sa pamayanan;
- ◆ malalaman kung anong mga puno ang may silbi sa mga residente;
- ◆ makakapagtanim ng puno (o iba pang halaman) sa kanilang hardin, bakuran, mga bukas na espasyo sa pamayanan; at
- ◆ mapigilan ang hindi kinakailangang pagpuputol ng mga puno sa pamayanan.

5. Mga Pamamaraan para ipatupad ang Proyekto:

- ◆ makipag-ugnayan sa Metropolitan Manila Development Authority (MMDA) hinggil sa mga maiimbitahang resource persons at tagapagsalita para sa mga seminar at pagsasanay na gagawin sa komunidad;
- ◆ manghiram ng mga palabas na nagpapakita ng mga komunidad na naging matagumpay sa kanilang proyekto sa pagtanim ng puno, o mga dokumentaryo sa mabubuting dulot ng mga puno;
- ◆ mag-imbita ng mga environmentalist para talakayin ang mga pamamaraan sa pagtanim ng puno at kung anong mga puno ang maaaring itanim sa komunidad; at
- ◆ makipag-ugnayan sa grupo ng kabataan upang makahanap ng mga boluntaryo upang hikayatin ang mga residente na makilahok sa proyekto.

6. Iskedyul ng mga Aktibidad

Aktibidad	Iskedyul	Taong Responsable
Gumawa ng imbitasyon para sa mga posibleng tagapagsalita at resource persons para sa seminar	Pebrero 5, 2001	Taga-ugnay ng Kabataan
Manghingi ng permiso mula sa punong barangay para sa paggamit ng bulwagan para sa seminar sa pagtatanim ng puno	Pebrero 7, 2001	G. Rodriguez, Presidente ng Organisasyong Pangkomunidad
Makipag-ugnayan sa MMDA at DENR ng para sa mga tape ng palabas hinggil sa pagtatanim ng puno sa mga lokal na komunidad.	Pebrero 11, 2001	Gng. Verdad, Presidente Organisasyong Pangkomunidad
Ipagbigay-alam sa mga residente ng komunidad (kasama na ang kabataan at iba pang sektor) hinggil sa seminar sa pagtatanim ng puno	Pebrero 11, 2001	Taga-ugnay ng Kabataan, at mga boluntaryo
Follow-up sa mga panauhin at resource person para sa seminar. Follow-up sa permiso para magamit ang bulwagan. Paalalahanan ang mga residente hinggil sa seminar	Pebrero 18, 2001	Mga Konsehal ng Barangay
Mamili ng mimeryendahin at pagkain para sa mga kalahok sa seminar.	Pebrero 19, 2001	Taga-ugnay ng Kabataan, at mga boluntaryo
Ihanda ang mga materyales para sa seminar (VHS, TV, papel, atbp.)	Pebrero 20, 2001	Mga boluntaryo
Aktwal na seminar sa pagtatanim ng puno	Pebrero 24, 2001	Dapat kalahok ang lahat ng residente ng komunidad.

7. Pondo para sa Proyekto:

Gastos sa pagkain:	₱2,500
Gastos sa mga materyales sa seminar:	₱ 500
Honorarium para sa resource persons:	₱1,000
Mga seedling at kagamitan sa pagtatanim:	₱3,000
Iba pa:	₱1,000
Kabuuan:	₱8,000

Talahuluganan

Ahente ng pagbabago Isang tao na maaaring magpadaloy ng pagbabago sa komunidad batay sa kanyang mga obserbasyon hinggil dito

Nongovernment Organization (NGO) Mga organisasyong sumasagot sa mga pangangailangan ng iba't ibang aping sektor tulad ng mga mangingisda at magsasaka

Organisasyon ng Mamamayan (People's Organization – POs)

Organisasyong itinayo ng mga residente ng isang komunidad upang makamit o harapin ang mga alalahanin kanilang kapwa residente

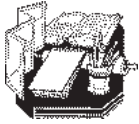
Pagpapaunlad ng Komunidad Naglalayong makamit ang pagyabong at pag-unlad sa komunidad upang mapabuti ang kalidad ng pamumuhay ng mga residente

Pakikilahok Pagkilos ng mga indibidwal o grupo sa isang komunidad

Plano sa Pagkilos Listahan ng mga aksyon at pamamaraan na gagawin upang harapin ang mga suliranin o pangangailangan sa komunidad na natukoy na

Plano sa Pag-unlad ng Barangay Listahan ng lahat ng programa at proyekto para sa komunidad

Survey Pangkomunidad Isang aktibidad na gumagamit ng panayam upang tukuyin ang mga alalahanin ng mga myembro ng komunidad at ang mga pangangailangan ng komunidad: tinatawag ding Pagtatasa ng mga Pangangailangan ng Komunidad

Mga Sanggunian

Jil Hyun Lee, *Innovative Community Development*. Institue of Saemaul Undong Studies Seoul National University. Seoul, Republic of Korea; 1983

Roberts, Glyn, *Questioning Development*. The Alver Press. Alverstoke, Hampshire; 1981

Bettne, Bjorn, *Development Theory and the Third World*. Swedish Agency for Research Cooperation with Developing Coutrnies; 1982